

Osudové roky v Sudetech

Vzpomínky na Horní Planou (Oberplan) v jižních Čechách

Traudl Woldrich, Pressig

Začátek roku 1945

Po Novém roce mělo v Českém Krumlově (Krumau) začít opět vyučování. Celý houf mladých lidí jsme radostně nastoupil do vlaku. Děvčata Mia Kirchner a Rosl Giech z banátského Lenauheimu patřila k naší partě už úplně. Na prosté poměry ve starém klášteře v Krumlově (Krumau) jsme si již také zvykli. Naším „ahoj“ jsme pozdravili Rakušany, i když nás jinak často zlobila jejich arogance.

Když jsme příští den přišli ke škole, čekalo nás překvapení. „Vyučování musí zatím odpadnout,“ oznamoval pan ředitel. Školu bylo zapotřebí pro lazaret. Byli bychom zvláštní mládež, kdybychom z toho neměli radost! Od každého učitele jsme tak dostávali domácí úkoly, které jsme museli v Krumlově (Krumau) odevzdat každých čtrnáct dní.

Nasazení pro „konečné vítězství“

S velkým hurá jsme sbalili naše věci a večerním vlakem odjížděli opět směrem k domovu. Později jsme skutečně ještě dvakrát do Krumlova (Krumau) přijeli, abychom odevzdali naše úkoly a vyzvedli si nové. Při druhé návštěvě jsme dostali pololetní vysvědčení a obdrželi zprávu, že budeme vyznamenáni, kdy se začne opět vyučovat. Mezitím jsme měli být nějakým způsobem užiteční pro „konečné vítězství“. Nuže, práce pro nás bylo opravdu dost. Mnoho hodin jsme strávili na nádraží, když tu měly krátkou zastávku vlaky s utečenci ze Slezska. Na kanonových kamnech jsme vařili čaj, ohřívali vodu, zaopatřovali jsme uprchlíky. Jednou se mě jedna paní ptala, zda bych jí mohla obstarat mléko pro její nemocné malé dítě. Podala mi kastrůlek a já jsem utíkala k nejbližšímu sedlákovvi, jak rychle jsem jen mohla. Dostala jsem opravdu plný kastrůlek mléka a spěchala zpět na nádraží rozjařená, že jsem tomu dítěti mohla pomoci. Vlak se ale už rozjížděl – a já jsem tam stála se svým kastrolem mléka, bezmocně jsem hleděla za odjíždějícím vlakem a z očí mi vytryskly slzy. Co se stalo s tím mlékem, to už teď nevím, ale že jsem brečela, i když jsem přišla domů, na to si ještě dobře vzpomínám.

Pak jednoho dne přišel dopis od strýce Otty z Liberce (Reichenberg). Byl strojvedoucím a neustále na cestách s lazaretními vlaky. Dotazoval se, zda bychom mohli přijmout tetu Resi se třemi dětmi, protože jsou často letecké popluchy a neví se, kdy dojde k útokům. Strýc chtěl mít svou rodinu v bezpečí. V polovině února tak do našeho domu přišli noví nocležníci. Teta Resi vyprávěla, že až do Liberce (Reichenberg) mohli pozorovat záři ohňů z Drážďan, a kolik trápení bylo vidět na cestách ze Slezska. Zavazadla, která byla odeslána z Liberce (Reichenberg), dorazila do Horní Plané (Oberplan) jen zčásti. Museli jsme se tedy dělit a i nadále se omezovat.

V Horní Plané se zatím všechno změnilo. Na ulicích byl život a ruch, jako by tu byl každý den jarmark. Uprchlíci z Banátu se rychle integrovali. Uvolnily se pro ně poslední prázdné pokoje ve výměncích nebo dokonce i „dobré světnice“ v měšťanských domech. Celá vesnice Lenauheim u Temešváru přišla do naší obce ve velkém průvodu lidí s majetkem na vozech, se starostou a učiteli. Profesor Oberthür z Temešváru vyučoval v posledních týdnech u nás v Českém Krumlově (Krumau) a pozval nás do Banátu na „kuře na paprice, až skončí válka“. Lidé z Banátu pomáhali všude, kde to bylo potřeba, a nahradili tak to velké množství mužů a hochů, kteří museli narukovat.

Na konci února, když sníh ještě neroztál, jsme dostali my mladí mezi patnácti a sedmnácti lety nový úkol. Na Kleti (Schöninger), obyvateli Českého Krumlova (Krumau) hojně navštěvované hoře, jsme měli vytvořit zákopy, aby mohla být bráněna vlast. Matka a teta kroutily nad tím hlavami, ale nechaly mě jet. Vážnost situace jsme si celkem ani neuvědomovali, pro nás to byla legrace. S životem v táboře na Kleti a s prostým jídlem jsme se smířili. My mladší jsme pobaveně pozorovali, jak mezi pohlavími vznikají první milostná pouta. Ovšem kopání v lese v zamrzlé zemi a mezi četnými kořeny byl smělý čin, který byl od počátku odsouzen k neúspěchu, jako mnoho jiného, co se tehdy nařizovalo.

V hornoplánské škole se už taky nevyučovalo. V obecné i zemědělské škole byli nastěhovaní utečenci ze Slezska. S nimi jsme téměř nebyli v kontaktu. Jejich jazyk byl zřejmě důvodem, proč jsme se s nimi nikdy nespřátelili. Kromě toho je poznamenal život v táboře – vyhlíželi otrhaně a zanedbaně.

V měšťance byl zřízen lazaret. Pro nás se vyskytl nový hezký úkol. S odborným učitelem Ricekem jsme moc často a moc rádi zpívali. Tak jsme opakovali písně a zpívali je vojákům v lazaretu. Později jsme přišli na jiný nápad. K čemu jsme se učili hrát na nástroj? Někdo měl i nějaké noty: valčík, vojenský pochod „Hohenfriedberger Marsch“ a melodie ze „Země úsměvů“. Tyhle věci jsme hráli ve zvláštním obsazení. Housle a zobcové flétny, dvě citery a dva akordeony. Na hudebně vzdělané vojáky to možná mohlo zapůsobit! Později jsme pro vojáky hráli také divadlo. Naše matky nás v této činnosti podporovaly, když věděli, že se věnujeme smysluplné zábavě a že nám mohou ještě chvíli dopřát krásnou dobu mládí.

V březnu přišel dopis od strýce Wenzla (Václava), který už zase jednou – po sedmé – ležel se zraněním v lazaretu. Prosil nás, abychom k nám vzali jeho manželku se synem; v Brně (Brünn) se strachoval o jejich bezpečí. Jednoho večera tak před dveřmi našeho obydlí stály dvě ženy se dvěma dětmi: teta Walfriede a její přítelkyně. Teta Walfriede se velmi bála jet přes protektorát k nám na Šumavu. Kuráž Čechů vůči bezbranným německým ženám sílila. Vyklidili jsme naši ložnici a spali jsme ve třech v obývacím pokoji. Brňané obsadili ložnici, teta Resi dětský pokoj a jedna žena z Vídně pokoj, který byl vlastně myšlený pro mě. Vařilo se v kuchyni, na etapy.

Válka se chýlí ke konci

Takto minul březen. 1. dubna byly Velikonoce. Na Velký pátek padla „pevnost Vratislav“ (Wrocław/Breslau). Fronta se pořád blížila. Každá žena v našem domě se strachovala o svého muže. Dokonce i aktivity našeho mládežnického sdružení utichaly. Dne 13. dubna jsme v rádiu slyšeli o Rooseveltově smrti. Zda to ovlivní průběh války?

V mezičase přišla válka i do naší poklidné země. Válečné zajatce hnali přes naše silnice. Kam asi? Někteří lidé jim házeli brambory přes plot pastvin, kde na chvíli odpočívali. Vrhli se na ně jako zvířata. Podlidé? Jak se asi vedlo našim zajatcům?

Šicí stroj u nás neutichal. Odněkud jsme dostali kalhoty stranické uniformy. Z toho byl pro roční Elli kabátek. K jejím zlatavým vláskům jí překrásně slušel. Já jsem měla letní šaty z obarvené vlajky. Blůzy se šily z hedvábí padáků, které se dalo v těchto týdnech koupit na zvláštní body šatních lístků.

29. dubna dobyli Američané Volary (Wallern) ve vzdálenosti 20 kilometrů západně od Horní Plané (Oberplan). Rusové už byli na Kaplicku (Kaplitz), asi 40 kilometrů na východ od nás. Den nato jsme slyšeli o Hitlerově smrti. Teď jsme se už jenom modlili, aby byli Američané rychlejší než Rusové. Od 8 kilometrů vzdálené Želnavy (Salnau) bylo slyšet dunění děl. Padl tam okresní přednosta Multerer. Byl to bezúhonný muž. Hledal snad smrt? Také v Horní Plané se to teď už hemžilo vojáky. Ti všichni prchali na západ, jen pryč od Rusů.

V pátek, 4. května, se najednou udála strašná detonace. Poprvé jsme všichni utíkali do sklepa. Ale před čím nás měl chránit? Pak jsme slyšeli, že byl odstřelen most přes Vltavu. K čemu to? Aby se zdržely tanky Američanů? O pár set metrů dál po proudu byl přeci brod, který mohly tanky lehce překonat. Američané teď stáli na břehu Vltavy v Bližší Lhotě (Vorderstift). Čekali jsme na ně, ale oni nepřicházeli. Jeden bláznivý důstojník chtěl Horní Planou (Oberplan) ještě bránit. Vedoucí místní skupiny šel tedy Američanům naproti s delegací, tlumočnicí a bílou vlajkou. Obdržel strašlivou zprávu: Američané mohou pouze k Vltavě, druhý břeh patří Rusům. Byly to dva skličující dny, během kterých se nic nedělo. 6. května, to byla neděle, jsme v rádiu slyšeli o kapitulaci německé armády na západě. A najednou jely tanky od Bližší Lhoty (Vorderstift) nahoru. Americké tanky s černochoy jako posádka. Měli jsme teď být rádi, že to nebyli Rusové?

Vojáci se brzy vydali hledat ubytování. Když přišli do naší malé kuchyně a uviděli tam namačkané čtyři ženy a osm dětí, zase odtáhli. Naš malý dům musel ale přijmout ještě sedm osob, které Američané vystěhovali z jejich bytů v lesní správě.

V úterý 8. května přišel do našeho domu mladý americký důstojník a zářící radostí nám oznámil: „Je mír! Německá armáda bezpodmínečně kapitulovala!“ „Bezpodmínečně!?“ ptala se šokovaná, ba přímo zděšená matka. Důstojník jí nerozuměl. My jsme ale tušili, co nás očekává.

Večer bylo do naší kuchyně přiděleno osm německých důstojníků, kteří tu měli přenocovat. Byli otrhaní, vyčerpaní a vyhladovělí. Někteří plakali. „Jak jen předstoupím před své děti?“ vzlykal ten jeden, opakuje pořád a znovu ta samá slova. Matka přinesla ze sklepa poslední zásoby a připravila jim večeři. Příštího dne byli ti důstojníci ubytováni v truhlářské dílně souseda Müllera. Vypadali přesně tak, jako ti zajatí Rusi, které tu před týdny hnali obcí. Totálně u konce.

Jednoho dne přišel americký voják, ukázal na rádio, položil peníze na stůl a vzal si rádio s sebou. Teď jsme tedy už neměli žádný zdroj informací, a byli jsme tak odkázáni už jen na fámy.

A přece se život pomalu normalizoval. Započalo propouštění válečných zajatců a také mnoho našich Hornoplánských se vracelo domů. My mladí jsme sedávali jako dříve na lavičkách v parku a zpívali jsme naše kánony a písně. Několik amerických vojáků se plížilo kolem nás, pokoušeli se navázat kontakt. My jsme jim ale ukazovali záda. „Německá dívka se nezaprodá nepříteli,“ bylo nám vtoukáno do hlavy. Možná by bývalo bylo dobré, kdybychom od nich získali informace. Ale věřili bychom, kdyby nám řekli, co se v Sudetech brzy bude dít?

31. května bylo Boží tělo. Procesí v tento čtvrtek bylo velkým díkůvzdáním za konec války, která nás na Šumavě zasáhla relativně málo. Američané tasili své fotoaparáty a byli nadšením úplně bez sebe. Dobře, že tady nikdo nevěděl, především ne naši Brňané, co se ve stejnou dobu odehrávalo v jejich rodném městě, vzdáleném Brně – „pochod smrti brněnských Němců“.

Naše osvobození začíná

Zdálo se, že se do Horní Plané (Oberplan) opět vrací všední dny. Většina utečenců z Vídně a Lince, z Kolína i z Mnichova obec opustila. Zranění vojáci byli propuštěni, stejně tak i zajatci z táborů na loukách a sportovních hřištích. Slezané, kteří byli ubytováni ve školách, pokračovali dál. Kam asi? Lidé z Banátu sbalili své vozy s plachtou a vyrazili směrem ku své vlasti.

Také v našem bytě už to nebylo tak stísněné, když se teta Walfriede a paní Vorndran se svými dětmi přestěhovaly do jednoho většího pokoje k paní Hofman. Ta Vídeňka, která u nás bydlela, sbalila jednoho amerického galána a ten jí obstaral pěkný velký pokoj. Do Vídně se už nevrátila. S tetou Resi a jejími třemi dětmi jsme si právě vše přívětivěji zařizovali, když přišel 4. červenec.

Příchod Čechů

Rušno bylo v tento letní den v ulici Bahnhofstrasse, běhání nahoru a dolů. V obci bylo zase najednou plno cizích lidí a bylo slyšet hlasy v češtině. Také Američané svištěli sem a tam. Za novou hájovnou byla postavena řečnická tribuna a postupně se tam shromáždilo velké množství cizích lidí. Hornoplánští tam nebyli, jen kromě několika málo zvědavých mladých lidí, jako jsme byly i já a moje přítelkyně. Pak mluvil americký důstojník, poté jeden Čech. Americká kapela hrála nějaký marš (pravděpodobně to byla americká hymna), pak českou národní hymnu. Zaburácel hlasitý jásot. Děsivě nás to zaskočilo a hleděli jsme, abychom se vrátili domů.

Rozrušená jsem doma vyprávěla o těch událostech. „Kde domov můj, kde domov můj? hráli taky,“ uzavřela jsem své vyprávění. Maminka klesla úplně bledá na židli: „Teď ať nám je Bůh milostiv!“ Slzy jí přitom stékaly po tvářích. Také teta Resi tu stála oněmělá a šokovaná. Nikdo už nepomýšlel na plánované stěhování v bytě. Obě ženy tu seděly a zíraly do stěn. Mysleli jsme na to, jak se Češi v roce 1918 po válce uhnízdili pomocí zbraní v německých oblastech, jak šikanovali Němce v jejich vlasti a systematicky rozvraceli německou oblast, takže po dvaceti letech měly některé čistě německé obce až čtvrtinu českých obyvatel, kteří se vůči domácím chovali jako páni.

Už příštího rána stáli najednou v bytě dva cizí muži. Zaklepání nikdo neslyšel, najednou tu prostě byli. „Přejete si?“ ptala se maminka. Jeden z těch dvou mužů se posměšně šklebil, pak řekl něco česky tomu druhému. Maminka si oba prohlížela: „Neměla bych vás znát? Ovšem, zdáte se mi být známí!“ Úšklebek se stupňoval, úplně drze. Pak se oba nenadále otočili a bez pozdravení opustili byt. „Traudl, řekni, kdo to byl? Ty přece musím znát!“ mínila maminka. „Nebyl to ten Vančura?“ zeptala jsem se ji. „No jistě, že to byl on. A ten druhý byl český učitel,“ vzpomněla si maminka. „Nu, když tu ti dva opět jsou, tak je to dobré. Alespoň víme, kam můžeme jít, když se vyskytnou jazykové problémy“, řekla maminka, a tím byla návštěva pro nás vyřešená. (Pan Vančura byl jeden Čech z Českých Budějovic (Budweis), který byl přeložen na finanční úřad v německé Horní Plané (Oberplan) a jenž tam pracoval až do roku 1938. U Dr. Fenzla z Budějovic se postaral o to, abychom dostali byt v té pěkné vile. S ním a učitelem, který bydlel v sousedství, hrával můj otec o večerech často taroky.)

O několik dní později tu byli oba znovu. „Teď vím, kdo jste. Pane Vančuro, dobrý den!“ „Víte? Tak to je dobré! Kde je pan Woldrich?“ „No, kde asi? Bylo by pěkné, kdybych to věděla!“ odpověděla maminka. „Provedeme domovní prohlídku!“ Pan Vančura prošel celý byt, otevřel všechny skříně, z jedné vyndal kufr a vhodil do něj nevybíravě otcovy obleky. Šokování a neschopní slova jsme sledovali jeho počínání. „Co to má být?“ ptala se maminka. „Všechno se zabavuje! Ten kufr s věcmi přinesete zítra na národní výbor!“ „Jak bych mohla? Mám nemocné srdce. Já ten kufr nesmím nosit!“ odvážila se matka namítnout. „Je to rozkaz! Rozuměla jste?“ osopil se pan Vančura. Učitel neřekl celou dobu ani slovo. „A vy si už nevzpomínáte, jak vám můj muž pomohl, abyste dostal všechny vaše věci, když jste se v roce 1938 vracel úprkem do Českých Budějovic? Nestydíte se?“ Ale pan Vančura byl už venku a zřejmě už ani neslyšel, co matka říkala.

Asi o osm dní později byla zneplatněna německá měna. Ve spořitelně jsme si mohli vyměnit omezenou částku. Protože maminka nemohla tak dlouho stát, šla jsem do spořitelny já. Mohla jsem tam ve frontě stát asi hodinu, když někdo vešel a velmi rozrušený mi řekl: „Proboha, Traudi, jsi to ty? Musíte pryč z bytu, a tvoji maminku odtáhli Češi na četnickou stanici. Běž rychle domů!“ Ostatní čekatelé mě přistrčili k přepážce. Třesoucíma rukama jsem vložila peníze do peněženky a řítila jsem se domů. V celé ulici Bahnhofstrasse bylo hotové pozdvižení. Bydleli jsme tam v jedné z nejhezčích vil a dalo se čekat, že nebudeme jediní, kdo musí Čechům uvolnit místo. „Färber“ („Barvíř“), jeden starý městský sedlák, u kterého rodiče dřív bydlili a s nímž

jsme měli více než jen kamarádké vztahy, přistavil na náš dvůr žebříňák. Bylo tu množství sousedů, kteří pomáhali vyklidit náš byt. Nábytek musel ovšem zůstat stát na svém místě.

Na gauči v kuchyni seděla rozrušená maminka s pláčem a chvěla se po celém těle. Jen s námahou mi vyprávěla, co se stalo: Krátce po mém odchodu do spořitelny přišel pan Vančura se svou v mezichase už nechvalně pověstnou komisí a sdělil mamince a tetě Resi, že musí opustit byt do pěti hodin do večera. „Nábytek zůstane samozřejmě na svém místě, rozumíte?“ „A kam máme jít?“ ptaly se obě ženy. „Dole, ve dva kilometry vzdálené Bližší Lhotě (Vorderstift) je prázdný chlév, do něj se můžete nastěhovat!“ posmíval se pan Vančura. Pak šel po schodech nahoru ke slečně Hirsch.

Slečna Hirsch byla dcerou bývalého hornoplánského lékaře a už jí bylo přes osmdesát. Panu Dr. Fenzlovi z Českých Budějovic (Budweis), našemu pronajímateli, prodala dům výměnou za doživotní důchod a právo bydlet v domě. Slečna Hirsch neměla už žádné příbuzné a žila v ústraní. Za těch šest let, co žila v domě, neměla nikdy žádnou návštěvu. Když pan Vančura sešel po schodech dolů, ptala se ho moje matka: „Slečna Hirsch musí zřejmě taky z domu?“ „Ano, všichni do pěti hodin ven. Chlév v Bližší Lhotě (Vorderstift) je velký dost.“

Tu zvolala moje matka úplně bez sebe: „To je do nebe volající zločin, co tu na té staré paní pácháte!“ „Pojďte! Pojďte!“ křičel jeden z Čechů a dva vojáci táhli maminku na četnickou stanici. Tam dostala matka záchvat slabosti a oni ji poslali zase rychle domů. Přeci jen byli v obci pořád ještě Američané, kteří zasahovali při příliš drsných prohřešcích proti Němcům. Zatím se po obci rozneslo, co se odehrálo v ulici Bahnhofstrasse. Přišlo mnoho lidí, aby nám pomohli. Pan Benischek, kolega a přítel mého otce, se okamžitě nabídl, že se podívá do Bližší Lhoty (Vorderstift). Úplně zděšený se vrátil zpět: „Je to skutečně chlév! Kamenná podlaha, žádná voda, žádná možnost otopu!“ I tahle čertovina se rychle roznesla po obci a každý se ptal dál, kde by se lidé z Fenzlova domu mohli ubytovat. Teta Resi se svými třemi dětmi našla přístřeší v komoře na skladování a přípravu krmení u „Botoumer“. My jsme si mohli nechat své věci u truhláře Langa v jeho dílně a pro bydlení a spaní nám poskytli manželé Langovi svou ložnici. Nemocná paní spala v kuchyni, její muž v malé komoře.

O slečně Hirsch jsme už nikdy nic neslyšeli. Byli jsme zaměstnáni příliš sami sebou, než abychom zjistili, kdo jí nabídl přístřeší. Možná jí k sobě vzal nějaký sedlák z okolních vesnic. Neuvěřitelné bylo, že jsme s pomocí mnoha přátel dostali opravdu vše z domu, tedy kromě nábytku. Dokonce i sedm prostorových metrů na malé kousky naštípaného dřeva, které otec udělal v lese během posledních prázdnin, když byl doma, náš šicí stroj a moje lyže jsme později našli v Langově dílně, a i ten kufr s otcovými zabavenými obleky. Nyní bylo ale potřeba najít jiné přístřeší, protože u rodiny Lang jsme nemohli zůstat natrvalo.

Konečně jsme maminka a já našly velkou místnost v obecním domě. Dříve tam bydleli evakuovaní z Porýní. Dva dny jsme tedy bílily strop a stěny a těšily se na stěhování. Pak přišel někdo z národního výboru a oznámil nám, že jsou „náckové“ (a to byli tehdy kromě komunistů všichni Němci) v obecním domě nechtění. Tak jsme zase jednou seděli na ulici. Úplně zlomeni jsme navštívili „Färberovi“. Tato rodina byla naším útočištěm v těžkých životních situacích, ať už to bylo při smrti mého malého bratra nebo když nás rodiče museli nějakou dobu nechat samotné, „pan domácí“ a „paní domácí“ (jak jsme jim říkali, protože jsme ty první dva roky, co jsme byli v Horní Plané (Oberplan), bydleli u nich) tu pro nás byli neustále. Pan domácí mínil: „No, naši linečtí uprchlíci odešli v posledním týdnu. Kdybys chtěla do prvního patra, to by bylo teď volné!“ Jak šťastné jsme byly z takové nabídky!

Zase se bílila jizba, čistila se kamna a pak se přestěhovalo několik málo kusů nábytku, které jsme zachránili. Cvičili jsme se celá rodina v improvizaci, jako později ještě tolikrát. Naposledy jsme tu jednu prostorou zařídili jako obývací, ložnici a kuchyni. Vodu jsme sice museli nosit ze studny

na náměstí nebo od pumpy na ulici a naši potřebu vykonávat na „hajzlíku“ ve dvoře, protože to byla vlastně jen o něco trochu lepší komora na ukládání věcí, ale v tomhle domě a u jeho obyvatel jsme se cítili být v bezpečí.

Zatím si na národním výboru vymysleli něco nového. Jednoho dne doletěl do domu dopis, psaný dokonce dvojjazyčně, že jsem byla přidělena na práci u amerických vojáků. Číslo popisné jsem teprve musela hledat, u nás se domům říkalo jejich jmény. Byl to dům „mydláře“ na náměstí. Tam jsem teď směla uklízet americkým vojákům. Když hodili svoje pistole a pouzdra na ty biedermeierovské komody zámožných rodin, snažila jsem se ty škrábance odstranit leštěním – ovšem bez velkého úspěchu. Na práci jsem téměř nic neměla. Někdy jsem zkoušela číst v anglických novinách, brala jsem si do práce dokonce otcův slovník, abych trochu víc rozuměla. Výsledek byl bídný, ale vojáci mě pak už respektovali a já jsem si mohla držet od těla jejich snahu sblížit se. Američané by nám třeba mohli pomoci, abychom dostali důležité věci k příbuzným přes hranici. Když někteří z mladých důstojníků zpozorovali, že si domů беру jídlo, které mi donesli, a především že šetřím čokoládu pro Siegfrieda, nosili mi větší porce masa a často také ovoce.

U „Färberů“ jsme ještě ani nebyli dlouho, když se jednoho dne ozvalo od našich dveří zaklepání. Pan domácí volal: „Paní Woldrich, otevřete! Je tu návštěva!“ Před námi stál strýc Otto. Někdo mu řekl, kde teď přebýváme – i když, on hledal tetu Resi. Byl považován za otce, zprvu také panem domácím. Oba bratři byli už dříve často zaměňováni. Strýc Otto chtěl odvézt svou ženu a své děti do Liberce (Reichenberg), aby byla rodina v těchto nejistých dobách pospolu. Byl pořád ještě zaměstnán jako strojuvůdce u železnic. Byl ještě potřebný. Už přespráší den odjížděl se svou rodinou domů a netrvalo vůbec dlouho, když jsme od něj dostali zprávu z německého Staffelsteinu v Horních Frankách. Tam ho to s jeho rodinou zaválo. „Bydlíme v malé zemědělské obci u Staffelsteinu,“ psal. „Máme alespoň něco k jídlu, když pomáháme na statku.“

Tak minulo poslední léto v Horní Plané (Oberplan). Práce u Američanů najednou skončila, když byla jednotka vystřídána. Zatím se povídalo o německých dívkách, které byly zataženy na nucené práce do českého vnitrozemí. Naše matka mínila, že bychom se my mladí neměli už moc ukazovat na ulici. Vodu z ulice teď už do domu nosila sama. Až tam jsem převzala kýble a vynesla je do schodů. Babička našeho přítele Hanse R. nám dovolila, abychom tancovali a trochu se poveselili v její velké jizbě, jejíž okna směřovala dozadu. Pak přišlo nařízení, že všichni Němci musí na rukávu nosit bílou pásku s černým „N“. Členové strany si na pásku museli našít dvě NN – jako Němci-Nacisté. Žádný Němec nesměl jezdit autobusem nebo tramvají, a dostávali jsme také zvláštní potravinové lístky. Pro Němce nebylo maso, kromě masa z nuceného výseku a koňského masa. Najednou z nás byli vegetariáni.

V srpnu byla v obci velká vlna zatýkání. Týkala se téměř všech mužů, kteří se už vrátili z války. Patřili mezi ně všichni učitelé a úředníci lesní správy, řemeslníci a většina obchodníků. V obci už téměř nebyl žádný muž pod šedesát let. Byli odvezeni do nechvalně pověstného vězení v Českých Budějovicích (Budweis), tam po týdny otřesně zneužívání, pak bez procesu odsouzení k nuceným pracím, žádný pod osm let. Vazbu jich mnoho z nich strávilo v uranových dolech v Jáchymově (Joachimsthal).

Tak nastal podzim. Uskladnili jsme brambory, kterých byla v tomto roce rekordní sklizeň, a doufali jsme, že alespoň trochu dobře přečkáme zimu. Jednoho dne v říjnu nám byl do domu opět doručen dopis. Tento dopis dostaly téměř všechny ženy, jejichž muži se ještě nevrátili z války, anebo kteří byli v posledních týdnech zatčeni. Příštího dne, 15. října, se měly tyto ženy dostavit v osm hodin na obec. Jedna fáma stíhala druhou. Co s těmi ženami zamýšlejí? Co s dětmi?

Jedna hodina času

Matka tedy šla, stejně jako všechny ženy, v osm hodin na obec. Vstávala jsem s ní. Během této noci jsme stejně nezamhouřily ani oka. Já jsem si oblékla dvojité spodní prádlo a punčochy a přiměla jsem také Siegfrieda, aby se nechal zabalit jako cibule. Pak jsem zabalila peřiny do prostěradel a svázala je šňůrou. Vše, co jsem v tom spěchu mohla pobrat z prádla a oblečení, jsem naházela do našeho velkého koše.

To už také vcházela do dveří matka s jedním Čechem a jedním americkým vojákem – na smrt bledá. „Za hodinu musíme být na náměstí s tím, co do té doby stihneme sbalit. Za hodinu!“ Klesla na židli a slzy se jí kutálely po tvářích. Nebyla schopna pohnout ani prstem. „Proč ty plakat, paní?“ ptal se ten Američan. „Proč? Proč?“ křičela na něj maminka. „Proč vy to dopustíte?“

Sbalili jsme naše rance. Američan je pomohl odnést na žebříňák Fäberových a odvézt je k radnici. Neměl ani zdání, co to má všechno být. Čech u toho stál se škodolibým úsměvem. U radnice stálo množství nákladních aut, také amerických. Na ně se ty saky naložily, pak směli nastoupit lidé. Popadla jsem Siegfrieda a vylezla jsem s ním na auto, na kterém byla naše zavazadla. Pro maminku už na tom autě nebylo žádné místo. Proto nás oba stáhla dolů a sunula nás na jiné auto, na které pak vylezla i ona. Křičela jsem: „Naše zavazadla! Ta jsou přece na to druhém autě!“ „Nech zavazadla!“ řekla maminka unaveně. „My tři musíme zůstat pohromadě, to je to nejdůležitější!“ Brzy odpoledne se auta rozjela. Jeli jsme směrem na hranici, a my jsme věděli, že jsou na druhé straně v Mühlviertelu Rusové. „Jen ne k Rusům!“ modlil se každý tiše. Nikdo si dnes neumí představit tu úlevu, když auta zaslavila ve Zvonkové (Glöckelberg), jeden kilometr před hranicí, a když jsme byli s našimi věcmi vysazeni u obce.

Odtud jsme byli rozděleni na statky. Bylo už šero, když nám přidělili jednu místnost, která byla dřív poštovní podatelna. V místnosti stála jedna postel – „dvojsprežní“. Ještě tam byla hromada harampádí, kterou jsme nohama odsunuli do kouta. Zatím se úplně setmělo. Elektrické osvětlení ve Zvonkové (Glöckelberg) nebylo. Vybalili jsme tedy naše peřinové rance a lehli jsme si ve třech do postele, aniž bychom se pořádně vysvlekli. Na spánek nebylo pomýšlení. Ani „Dittideins“, jak jsme našemu čtyřletému říkaly v něžných chvílkách, nemohl usnout. Najednou vyrazil z jeho prsou tichý, nahněvaný vzdech: „Toho Vančuru, toho bych mohl přímo zabít!“ Tomu jsme se i při tom všem našem utrpení museli smát.

Příštího dne se vyskytlo mnoho velkých i malých problémů. Siegfried ztratil ze živůtku punčoch knoflík, takže teď nedržely. Neměli jsme ani knoflík, ani šití. Nesbalili jsme si žádné nádobí a nic k jídlu. Neměli jsme ani petrolejovou lampu, a ani petrolej, nic k otopu do kamen, která jsme teď při denním světle objevili v koutě, ani žádnou postel, kromě té, v níž jsme strávili poslední noc. Proto jsem sebrala veškerou svou odvalu, šla jsem na obec a vylíčila jsem těm pánům naší situaci. Vedoucí úřadu nebyl žádný zapřísáhlý nenávistník Němců. Dal mi psaní, v němž stálo, že doporučuje, abych směla jít ještě jednou do našeho zapečetěného pokoje, abych přinesla životně důležité věci. Vydala jsem se tedy pěšky na osm kilometrů dlouhou cestu do Horní Plané (Oberplan), třesouc se jsem šla na obecní úřad a předložila jsem svůj lístek. V doprovodu hornoplánského komunisty H. jsem směla ještě jednou do toho pokoje. Pan H. kontroloval ještě jednou všechno, co tu ještě zbylo. Tu se mu do rukou dostalo album básní mojí přítelkyně, které leželo ještě stále u mě. Při listování objevil několik více méně nacionálních frází, takže zapomněl, že měl vlastně kontrolovat, co si z pokoje беру. Využila jsem jeho čtenářskou zlost a nejdřív jsem Siegfriedovu dětskou příkrývku nabalila plnou vším, co jsme nutně potřebovali: nádobím, šitím, potravinami. Vlastně jsem zachránila všechno, až na šicí stroj a kufr se zabavenými otcovými věcmi do bytu „Färberů“ a do komory paní Hedwigy. Pak jsem šla ještě do komory k „Botoumer“, ve které bydlela teta Resi, a přinesla jsem železnou postel

a petrolejku. Pan Kary dopravil všechno příští týden svým mlékařským autem do Zvonkové (Glöckelberg), dokonce ještě víc než pět plnometrů na malé kousky naštípaného dřeva. Teď jsem tu musela to dřevo poskládat potřetí. Jak jsme byli rádi, že ho máme. V našich malých kouřících kamnech jsme s ním mohli topit až do pozdního ledna.

Týden po našem vyhnání byli vyvlastněni a do Zvonkové (Glöckelberg) odsunuti majitelé hornoplánských domů. Staří Färberovi s berlínským hochem, který byl u nich na prázdninách, a drogistka Zeman s rodinou byli ubytováni také ve staré poště. Teď už by nebylo možné donést něco z pokoje v domě Färberových. Färberových-Barvířský dům, tu hrdou měšťanskou stavbu na náměstí, převzali cikáni, a Färberovi si nesměli s sebou vzít ani dva pytle brambor z jejich poslední rekordní sklizně.

Jednou jsem ještě navštívila paní Hedwigu. Nová majitelka mi ale z těla strhla můj hezký zimní kabát modré barvy a jen díky panu Langovi, jednomu německému komunistovi z Volar (Wallern), jsem mohla poděkovat za to, že jej za nadávek a kleteb zase vrátila. Nyní jsem se do Horní Plané (Oberplan) už neodvažovala. Navštívit jsem mohla ještě Hildu. Ale ve stejném domě bydlel už onen zmiňovaný pan H., nejhorší německý komunist z Horní Plané (Oberplan). Kromě jiného byl zodpovědný také za zatčení odborného učitele Benischka, jen protože chtěl získat do svého vlastnictví byt a nábytek.

Cesta do Vimperku (Winterberg)

Tak minuly poslední dny měsíce října. I přes známé jsme se ve Zvonkové (Glöckelberg) cítili být opuštěni. Matka se tak jednoho dne rozhodla vyprosit u národního výboru povolení k cestě do Vimperku (Winterberg). Byl to poslední slunečný den v říjnu, když jsme ve třech vyrazili k šest kilometrů vzdálenému nádraží Horní Plané (Oberplan). Na nádraží bylo hodně lidí, kteří čekali na vlak do Volar (Wallern). Naše bílé rukávové pásky s velkým „N“ svítily už z dálky. Byli jsme jediní Němci na nádraží. Konečně přisupěl vlak. Měl jen dva vagony. Museli jsme nastoupit do vagonu čtvrté třídy. Byla tam jen jedna lavice podél stěn. Ta byla úplně obsazená. My jsme stáli uprostřed vagonu. Siegfried si sednul na kufr, matka a já jsme se přidržovaly tyče. Nikdo z nás nepromluvil ani slovo, plni strachu jsme jen poslouchali žvanění českých pasažérů. Ve Volarech (Wallern) jsme si sedli do čekárny. Vlak do Vimperku (Winterberg) jel až za hodinu. Přikrčení v rohu jsme počítali minuty do odjezdu. Češi v čekárně nás přehlíželi. Pro ně jsme tu nebyli.

Matčina naděje, že zůstaneme u dědečka a vyčkáme tam oznámené vyhoštění, se nenaplnila. Povolení k přesídlení do Vimperku (Winterberg) jsme nedostali. Po třech dnech, když naše cestovní povolení vypršelo, jsme za hustého deště jeli zpět do Horní Plané. Teta Heyer nám zabalila dvě lahve petroleje, pro nás vzácný dárek, protože ve Zvonkové (Glöckelberg) jsme na petrolej nedostali žádné lístky. Od nádraží v Horní Plané jsme tak hodinu a půl putovali zpět do Zvonkové (Glöckelberg) v dešti, který se mísil s prvními sněhovými vločkami. Voda nám stékala po rukávech a botách, protože jsme vedle zavazadel nemohli nést ještě deštníky. Siegfried vedle nás statečně cupital. Najednou zůstal stát a ptal se: „Mami, proč jsme jeli do Vimperku?“ „No, proč? To já taky neví, Dittideins“, odpověděla matka.

Zima ve Zvonkové (Glöckelberg)

Nyní jsme se snažili v naší jediné jizbě ve Zvonkové (Glöckelberg) bez nábytku zařídit tak, abychom nějak přestáli zimu. Kromě velké postele, která v příbytku stála už při našem nastěhování, jsme teď měli už také Siegfriedovu dětskou postýlku, úzkou železnou postel, která sloužila jako gauč, jeden stůl a dva rozviklané stoly, jedny kouřící kamna a jeden starý cestovní koš. Oblečení viselo na šňůře na prádlo natažené přes roh místnosti a nádobí mělo své místo na rozviklané polici.

Toho roku začalo velmi brzy sněžit. Dům ševce Hable za starou poštou, jeden z typických šumavských domů, už brzy zapadal sněhem. Jen podle kouře stoupajícího z komína bylo poznat, že pod množstvím sněhu ještě bydlí lidé. Sněžilo a sněžilo. Člověk si vůbec nedokázal představit, odkud ten všechen sníh přichází. Americké Jeepy, které měly vozit kamarádům jídlo na hranici do Schönebenu, už neprojely. Nyní byli povoláni obyvatelé Zvonkové (Glöckelberg), aby odklidili cesty. Každá rodina musela dát k dispozici jednoho člověka pro odklízecí četbu. Matka a já jsme se střídaly. Byla to strašně těžká práce, a trvalo to téměř týden, než jsme cestu odklidili. Jak krásná by ta zima byla pro lyžaře! Ale Němci byli donuceni, odevzdat všechny lyže. A kdo měl lyže, jako já, neodvážil se jezdit.

Jednou jsme se mladí lidé setkali v Hut'ském Dvoře (Hüttenhof) a šlapali jsme o sváznici vzhůru na Smrčinu (Hochficht). Několik kluků táhlo dvoje těžké dřevařské sáně. V polovině cesty na vrchol cesta končila. Otočili jsme sánky, sedli si na ně a hajdy, odstartovali jsme jízdu. Už nikdy jsem neabsolvovala takovou strašlivě-krásnou jízdu na saních, jako tuhle svištěcí jízdu zasněženou Šumavou.

I Siegfried dováděl se svými sánkami ve sněhu. Ty sánky byly jeho jedinou a také nejmilejší hračkou. Nejraději by si je vzal s sebou do postele. A protože jsem nesměla lyžovat, chodila jsem tehdy často a ráda sánkovat s ním.

Ale nejvíc času o posledním adventu v naší vlasti jsme strávili v jizbě Färberů ve staré poště. Stala se teď místem setkávání pro všechny Hornoplánské, kteří byli vyhnáni do Zvonkové (Glöckelberg), Hut'ského Dvora (Hüttenhof) a Josefova Dolu (Josefsthal). Färberovi měli totiž díky mnoha starým přátelstvím s obyvateli Zvonkové (Glöckelberg) vždy vyhrátou místnůstku. Vzhledem k jen velmi malým zásobám dřeva, které měly jiné rodiny, se to velmi cenilo. Kromě toho přinesli prastarý šicí stroj, který všichni opatrovali jako velký poklad. Kdo měl něco na šití nebo na záplatování, hned to tu vyřídil. O některých odpolednech tohoto adventu roku 1945 tak byly obsazeny návštěvníky všechny truhly, okraje postelí i koberec sešité z pruhů látek. Na těchto tajných schůzkách byla často učiněna důležitá rozhodnutí a konkrétní podobu tu dostal často i některý z plánů na útěk. Mnoho z našich přátel využilo blízkosti rakouské hranice a tajně opustilo svou vlast. Někteří počítali s tím, že jim budou moci pomoci obchodní přátelé v Rakousku. Obchodník s dobytkem „Stifter Toni“, pekař Schilhansl a rodina Kwitek z velkého hornoplánského obchodu s textilem na vyhoštění nečekali. Ti přešli hranici už velmi brzy, stejně jako rodina Ginzl, která měla strach před zavlečením do vnitrozemí. Pro rodinu Webinger, která byla zavlečena do českého vnitrozemí, byl útěk naplánován a proveden během vánoční dovolené u prarodičů ve Zvonkové (Glöckelberg).

V posledních adventních dnech se ta hrstička Hornoplánských, kteří ještě byli ve Zvonkové (Glöckelberg), už hodně zmenšila. Bylo tam už jen několik žen, které žily samy, a starých lidí. My jsme na útěk nepomýšlely kvůli našemu malému Siegfriedovi, protože za hranicí v Rakousku byli Rusové. Povíдалo se o znásilněních a střelení na hranici. Hlavním důvodem, proč jsme chtěly vydržet až do poslední chvíle, bylo, že jsme ještě pořád neměly žádnou zprávu o otci. Doufaly jsme, že nás najde snadněji, když budeme doma.

Během těch spontánních setkání v jizbě Färberů to bylo často velmi veselé. Abychom šetřili petrolej, seděli jsme celé hodiny potmě. Tu a tam si Färber připálil svoji fajfku hoblíčkou před dvířky kamen. Fajfka nesměla nikdy vystydnout, i kdyby měl kouřit bylinky nebo rašelínu. A tak se vyprávělo a vyprávělo a hýřilo se vzpomínkami. Jak v Horní Plané bývalo veselo na posvícení a při masopustu, jakými kousky jsme si ze sebe navzájem utahovali, ale také jak se pomáhalo, když byl jeden v nouzi. A nouze na Šumavě po první světové válce byla velká.

Když jsem pak večer nebo příštího dne četla Stifterova díla, které Färberovi zachránili do vyhnanství jako jedinou četbu, měla jsem pocit, že slyším vyprávět Stifterova dědečka

Färberovým hlasem. Přes spisovatelova díla, která se odehrávají kolem Horní Plané, jako třeba Popsaná Jedlička nebo Žula, jsem začala zajímat o všechna Stifterova díla a tehdy jsem se jej jako patnáctiletá naučila milovat jako žádného jiného velkého básníka.

Takto jsme tehdy v roce 1945 prožili velmi rozjímavý advent. Měli jsme něco, co je dnes velmi vzácné: čas. Čas na čtení a poslouchání, zpívání a, i když to bylo pro naši situaci podivné, čas na smích a veselou mysl. A tak se blížil Štědrý den.

Advent ve Zvonkové (Glöckelberg)

Paní Hedwiga, kterou jsme zvali „Hedwiga z pošty“, hrála pořád naši náhradní babičku. Byla hornoplánským originálem. Nikdo, kdo ji znal, na ni nikdy nezapomene. Její koš s uchem, který v mém bytě zaujímá ještě dnes čestné místo, byl v těchto dnech ve Zvonkové (Glöckelberg) pro nás symbolem neustálé radosti. Denně se tento koš vydával na cestu Karyho mlékařským autem z Horní Plané (Oberplan) do Zvonkové (Glöckelberg), nebo opačným směrem. Jednou paní Hedwiga vykouzlila z tajných zdrojů mouku a cukr na vánoční pečení. Postupně se tímto košem dostávaly do našeho exilu pořád nové pochoutky: šípková marmeláda a hovězí loj, trnková pálenka a vlastnoručně natrhané lískové oříšky, jedlový sirup a kandysový cukr. Paní Firmschrott nám jednou poslala půl kila soli – dárek, jež dokáže skutečně ocenit je ten, kdo měl po měsíce k dochucení jen vymytou sůl pro zvířata, jako tehdy my.

I mlynář z Hutského Dvora (Hüttenhof) otevřel svou dlaň. Poskytl jemně namletou žitnou a ječnou mouku. Teď už téměř nic nechybělo. S vánočním pečením jsme mohli začít. Co všechno tu bylo vynalezeno! Z jednoho šálku kávového lógru (zbytky z americké polní kuchyně), jednoho šálku cukru, jednoho šálku mouky, jednoho vejce a jedné čajové lžičky soli z jeleního rohu vykouzlila naše matka koláč takové černé barvy a jemnosti, že by musel závistí zblednout každý sachrův dort. A co teprve cukroví z žitné mouky a ze škrobové moučky (odpadního to produktu ze strouhaných brambor), sbírané po týdny. Jak to cukroví vonělo po celém domě!

Krátce před Štědrým dnem si směla každá rodina s malými dětmi odnést z lesa vánoční stromeček. Matka přišla domů s maličkým smrčkem, úplně vyčerpaná. Až po pás zapadla do sněhu. Vzpomínali jsme na nádhernou velkou jedličku, která stávala každý rok doma v našem obýváku, a na otce, který ji s velkou láskou zdobil. Také jsme mysleli na vánoční ozdoby od naší jablonecké tedy, které nyní čekaly někde na Färberově půdě na vybalení.

Štědrý večer 1945

Na Štědrý den dopoledne jsme se vypravili ve třech na cestu k Melmerovi Hegerovi: Werner, Färberových berlínský chlapec, pes Princ a já. Hodinu jsme putovali napříč přes zledovatělá, zasněžená pole a lesy, Prince jsme přitom měli na vodítku. Dům Hegerových na mýtině vypadal jako mikulášský dům z nějaké pohádkové knížky. A Hegerovi se zdáli být dobrotivými vánočními anděly, když každému z nás strčili do batohu sklenici medu, kousek másla a pět vajec. Na posilňenou se podávalo ještě mléko a chleba s máslem. Připadali jsme si jako v pohádce. Na cestě domů jsme byli rádi, že jsme s sebou měli Prince, kterého jsem se jinak vlastně pořád bála. Táhl nás s sebou přes pole a louky pořád rychlejším tempem. Vrátili jsme se tak do Zvonkové (Glöckelberg), ještě než se setmělo.

Matka zatím potkala Ježíška v podobě paní Kary, hostinské ze Zvonkové (Glöckelberg). Rodina Kary musela pro Čechy ve Zvonkové (Glöckelberg) porážet zvířata a vařit. To, co paní Kary v tento Štědrý den pro mnohé vyhnané ve Zvonkové (Glöckelberg) dělala, pro ni snadno mohlo mít špatné následky. Přinesla nám velký hrnc polévkových kostí, na kterých byly ještě velké zbytky masa, a kousek telecího masa, velkého asi jako pěst. Bylo to poprvé po půl roce, co jsme viděli maso. Matka teď mohla na vánoční svátek naplánovat pečení, na Štěpána pečenou sekanou.

Jaký labužnický svátek na nás čekal! Jídlo na Štědrý večer bylo už připraveno: bramborový salát, jako každý rok, sušené švestky (také ty byly v zázračném košíku paní Hedwigy) a obalované bramborové placky. Kdo měl velkou obrazotvornost, tomu chutnaly jako ten nejlepší kapr.

Po jídle musel Siegfried čekat u Färberových, až přijde Ježíšek. Matka a já jsme donesly ze sousedního bytu smrček, nazdobený den předem. Se svými ozdobami z papírových hvězdiček, zabalených bonbonů a různého cukroví vypadal náramně roztomile. Na osobu jsme mohli koupit dvě svíčky. Jednu svíčku nám věnovali Färberovi, jednu Zemanovi. Z osmi svíček se dá dobře udělat šestnáct. Jak zářivé světlo šířilo těch šestnáct svíček v našem pokoji! V posledních týdnech jsme se museli často spokojit jen se světlem, které vyzařovalo z otevřených dveří kamen.

Nyní jsme seděly tři rodiny z jednoho domu kolem našeho malého stromečku. Svitla malá jiskřička naděje. V těchto dnech se ukázalo mezi lidmi tolik lásky. Každý zkoušel s tou trochou, co měl, udělat radost jiným. Dva cínové vojáčky pro Siegfrieda, dvě staré knihy pro mě a šála pro matku byly dárky odněkud sehnané paní Hedwigou a poslané je do vyhnanství. Díky bylinkářským schopnostem paní Hedwigy dostali všichni čaj s domácí švestkovou pálenkou a k našemu čarovnému cukroví i vánočku s máslem a medem. Herma, která musela taky pracovat u jednoho českého sedláka, byla poprvé zase u svých neblížších.

Teď jsme došli ještě i pro rodinu Fuchs (ona byla Češka, on německý Američan), aby slavili v našem kruhu. Paní Fuchs nás opakovaně ujišťovala, že Vánoce ještě nikdy tak krásně neslavila a ještě nikdy neviděla tak krásný vánoční stromek. Velmi jsme postrádali našeho otce, protože jsme teď v té sešlosti byli jedinou „neúplnou“ rodinou. Donesly se k nám fámy, že byl viděn v jednom anglickém zajateckém táboře. Mohli jsme tedy věřit, že je naživu, a taky jsme doufali, že trávil vánoční svátky s lidmi, kteří pochopili poselství svátku lásky.

Kromě paní domácí a dětí jsme šli všichni o půlnoci do kostela. Chrám Páně byl zaplněný do posledního místečka. Bylo cítit, že si tu chtěl každý načerpat sílu pro nejistou budoucnost. Bylo ale také vidět a cítit, že ti lidé tady pochopili vánoční poselství, protože směli sdílet bídu děťátka v jesličkách a mohli se vcítit do láskyplné pomoci pastýřů.

Tak se rok 1945 chýlil ke konci. Poslední dny starého roku ubíhaly. Ten rok přinesl Evropě mír. Nám na Šumavě ale přinesl až teď válku. Evropa jásala v míru a ti, kteří za války trpěli nejméně, jásali nejhlasitěji. Bylo to znatelné také o silvestrovské noci ve Zvonkové (Glöckelberg). Náš strach ještě nebyl u konce. Ještě pořád kolovaly fámy o vysídlení na Sibiř. Ale i kdyby měla být pravda to, že budeme všichni vysídleni do Německa – co nás očekávalo v té poražené zemi, kterou celý svět trestal za činy několika zločinců?

Vánoce v zajetí

Obec St. Michael v Korutanech. Zajatecký tábor britských vítězů. Jeden voják leží na pryčně – sám v obrovském baráku. Z druhého konce barákového tábora zaznívá hudba: „Tichá noc, svatá noc“. Slaví se Vánoce 1945.

Ten voják vzpomíná na štědrovečerní oslavu minulého roku. I tehdy ležel osamělý v hromadné ložnici na své pryčně. Tři dny předtím nastoupil na dovolenou. Jak se jeho žena a obě jeho děti těšily, že budou mít otce na Vánoce doma. Čtrnáctiletá dcera mu hrdě ukazovala dřevěnou železnici, kterou vyrobila pro svého skoro čtyřletého bratra. Radost z jeho návratu domů byla tak veliká, že své milované nechtěl zatěžovat tou svou děsivou podívanou, která mu nedávala spát. Byl odvelen zpět z Východního Pruska v době, kdy civilní obyvatelstvo opustilo v panice vlast. Staří lidé, ženy s dětmi v náručí nebo na sánkách, umrzlé děti a staří lidé v příkopu vedle silnice – byla to cesta hrůzy. Všechno to chvátilo směrem k Baltskému moři, aby se přes zamrzlý záliv dostali do přístavu. Tam čekaly okázalé lodě organizace „Radostí k síle“ (politická organizace nacistického režimu „Kraft durch Freude“ – pozn. překl.), aby odvezly utečence a vojáky do

Dánska. „Radostí k síle!“ – byl to výsměch, tohle nasazení lodí v téhle poslední ledově-kruté zimě války.

Jak se ten voják těšil na tenhle týden v rodinném kruhu, na krásné Šumavě, kde se člověk dozvídal o hrůzách války doposud jen z nepatrných hlášení ve zprávách. Tato klidná přestávka ale trvala jen jeden den, pak přišel telefonicky rozkaz dostavit se do 23. prosince do kasáren. A tak tam ležel na svojí pryčně, na Štědrý večer a ještě po tři další večery, aby byl pak se svou jednotkou odvelen na italskou frontu. Tam na konci války upadl do zajetí a krátce před Vánoce skončil tady ve vsi St. Michael.

Kde asi jeho rodina je? V německých novinách četl zprávy o násilnostech vůči německému obyvatelstvu v Čechách, které způsobily, že z toho úplně onemocněl.

Vzpomínal na vánoční oslavy ve svém životě. Jak skrovně se slavíval Štědrý večer v jeho rodném domě, v „Hostinci na pláni“. Jedly se lívance se sirupem nebo švestkovou omáčkou a od kmotříčka dostalo každé dítě pomeranč. Na talíři se sešlo taky něco ořechů, jablíček a perníčků.

Jak bohatě se cítil být obdarován, když se jeho rodiče přestěhovali do severních Čech a on byl pozván na Štědrý večer od lesníkovy rodiny, od rodičů svého kamaráda. Tam se podával vánoční kapr a stál tam dokonce i vánoční stromeček. A – jeho obličejem se mihl tichý úsměv – když se oženil, byl velmi šťastný, že se v rodném domě jeho manželky slavily Vánoce tak, jako v rodině jeho přátel. Nikdy si nenechal vzít zdobení vánočního stromku pro své děti, ani to, aby sám připravil vánočního kapra. Kapr, bramborový salát, sušené švestky a jablkový závin s čajem – to bylo každoroční vánoční jídlo v následujících letech jeho života. Co na stole dnes asi najdou jeho milovaní?

Voják vzpomínal na adventní dny, během kterých vyrobil pro svou malou dcerušku panenkovský pokojíček v měřítku 1:10 podle nábytku rodičů v nejjemnější práci s lupénkovou pilkou. Jak se z toho jeho Traudi radovala! Jeho žena k tomu ušila příkrývky a ubrusy a nově oblekla všechny panenky. Kam se ty dny poděly? Poté první oslava Vánoc po smrti malého Berti, když rodiče museli sebrat všechnu sílu, aby dcerce ukázali šťastné obličej. A obě poslední oslavy Vánoc, kdy malý neposeda Siegfried vnesl do domu nový život! Kde asi jsou, jeho milovaní?

Do velkého baráku doléhala ještě pořád vánoční hudba. Zpěv kamarádů teď zněl velmi hlasitě, a už vůbec ne vánočně. Muži se těšili na oznámené propuštění do své vlasti. Muži z krásné Šumavy, kde je tvá vlast?

Když vojáci uléhali do svých postelí, dělal ten osamělý voják, že spí. Nikdo neměl vidět jeho slzami skropený obličej.

Ten voják v St. Michaelu byl můj otec.

Rok 1946 – co nám přinese?

Po Vánocích se do Zvonkové (Glöckelberg) opět navrátily všední dny. Museli jsme žít z takzvaných „židovských dávek“. Nebylo maso, žádné plnotučné mléko, žádné máslo, žádná pšeničná mouka, a především ani žádná sůl. Dárek od paní Firnschrott jsme pečlivě rozdělili. Hladem jsme netrpěli. Matka dělala na chleba jemnou pomazánku z kvasnic a naučili jsme se, považovat si na chlebu i hořčici. Naším oblíbeným jídlem se stal bramborový guláš s hodně paprikou. Brambor a chleba jsme měli dost, a také přiděly margarínu, vajec a cukru dostačovaly. Velké starosti nám dělala skutečnost, že se užily zásoby dřeva. Matka šla na obec a prosila o odběrní poukaz na dřevo, který také dostala. Jeden sedlák nám směl dodat dva kubíky dřeva ze státního lesa. Když jsme jej rozřezaly pilou, tekla z něj voda, a ještě víc tekla při štípání. Štípání dřeva v garáži mlékařského auta bylo však vítanou změnou. Měli jsme ještě trochu dobrého, suchého dříví, takže jsme během vaření mohly to mokré dřevo trochu vysušit v troubě a pod kamny.

Příchod Rusů

Jednoho dne nás vyděsila kolona ruských vojáků, kteří svázeli seno z opuštěných dvorů našich sedláků pro své koně do Horního Rakouska. Ve Zvonkové (Glöckelberg) si udělali přestávku a zacházeli do domů. Najednou stál jeden mladý Rus také v naší místnosti. Matka a já jsme strnuly. On se přátelsky usmál a ptal se mojí matky: „Máte čaj, maminko?“ Nu, porozuměla. Nejdřív chtěl jenom čaj. Postavila vodu, voják vyndal z torny pytlík čaje: „Ruský čaj“. Ten jsme samozřejmě neměli, jen bylinkový čaj od naší paní Hedwigy. Voják teď vybaloval dál: bílý chleba, uzeninu a čokoládu a nabízel z toho Siegfriedovi. Ten si vzal váhavě kousek bílého pečiva, a mladý Rus měl radost. Pak se pokoušel říct slátaninou z ruštiny, češtiny a němčiny, že je válka u konce a že se těší na svou maminku. Přitom vzal mámu do náručí a dal jí pusku na tvář. Strnuly jsme.

Prý se těší na své děvče. Přitom mě roztácel jako při tanci. Když viděl naše obavy, sedl si na židli, plácal se do stehů a nahlas se smál. Maminka poslala Siegfrieda do vedlejšího bytu k rodině Fuchs s prosbou, aby přišli. Doufala, že se paní Fuchs, ta Češka, s tím mladíkem spíše dorozumí, pan Fuchs měl představovat našeho mužského ochránce. Fuchsovi skutečně přišli, ale byli velmi vyděšeni, když toho Rusa uviděli. My jsme byly moc rády, protože jsme už obě musely nutně na záchod, nechtěly jsme ale nechat druhou s tím Rusem samotnou. Nakonec jsme ale zjistily, že je to neškodný mladík, který se především těšil na svůj návrat domů. Po dvou hodinách pohlédl na hodiny nad gaučem, pak poškádlil Siegfrieda, vtiskl nám všem pusku na tvář a zmizel. Strnule jsme se za ním dívali. Podlamovala se nám kolena. Paní Fuchs promluvila první: „Přece nejsou takoví, ti Rusi, jak se proslýchá!“ A my jsme jí ulehčeně přisvědčily. Oknem jsme viděli, jak se kolona ubírala směrem na hranici. „Náš Rus“ nám ještě jednou zamával, a ten úlek pak už brzy zmizel.

Bohužel jsme se příštího dne doslechly, že tahle návštěva Rusů nebyla všude tak radostná jako u nás. V jiných domech došlo k bití a obtěžování žen, také se mluvilo o jednom znásilnění.

Jak to bude pokračovat?

O otci jsme pořád ještě nic nevěděly. Naše společné modlitby večer se změnily. Už jsme se nemodlily: „Dobrotivý Bože, dej, ať se náš otec vrátí brzy domů!“ Poté, co jsme viděly, že všichni muži, kteří se vrátili z války, byli v noci odvedeni z postele a bití v českých koncentračních táborech a vězeních, jsme se už jen modlily: „Dobrotivý Bože, dej, ať je náš otec zdravý, nedej ale, prosím, prosím, aby se vrátil domů, ale dej, ať ho brzy najdeme!“ Zdálo se ale, jako by Bůh neslyšel ani tyto modlitby.

S konečnou platností se zdálo, že musíme svou vlast opustit. Z mnoha mladých lidí tady na hranici se stali pašeráci. Jako zloději nosili různé cennosti, peníze a spořitelní knížky přes blízkou hranici k příbuzným a známým do Rakouska a Bavorska. Matka mi ani přes prosby a žadonění nedovolila, abych se k nim přidala. Bavorsko, kde byli naši příbuzní, bylo daleko, a v blízkém Rakousku byli Rusové. Mluvilo se o mrtvých na hranici a také o znásilňování, načež nás odvaha k útěku taky opouštěla.

Psaly jsme tedy dlouhé seznamy, co bychom měly vzít v každém případě s sebou a co bychom tu mohly nechat. Do školního sešitu jsme zapisovaly matčiny oblíbené recepty, z alb jsme vytrhovaly fotografie, které nám byly milé, a rovnaly je mezi prádlo, a snažily jsme se zmenšit váhu na 50 kilogramů. Siegfried naše plány poslouchal. Jednoho dne se postavil bojovně před matku: „Svoji postel tu ale nenechám! Moje postel musí s námi!“ „Ach Dittideins, to asi nepůjde!“ řekla maminka. Ale Siegfried jen naříkal kvůli své posteli, takže jsme ji odtěd zahrnovaly do našeho předběžného plánu.

Opět jsme našli otce

Zatím už byl únor. V předvečer Siegfriedových narozenin, 19. února, jsme seděli při světle petrolejky u naší skrovné večeře, když někdo zaklepal na dveře. Byla to slečna Hable, jedna mladá sousedka, která pracovala na lesní správě v blízké rakouské obci Sonnenwald, což bylo tehdy s propustkou ještě možné. „Jste sami?“ ptala se a překotně pokračovala: „Pěkný pozdrav od pana Woldricha. Pán je u lesníka Holznera v Sonnenwaldu a máte tam zítra přijít. Hraniční hlídka prochází v devět hodin kolem mlýna, poté je to nejbezpečnější. Dobrou noc!“ A byla pryč, než jsme stihly cokoliv pochopit a zeptat se. Kde byl otec? Kdo byl v Sonnenwaldu? Co máme udělat? Najednou osvětlení: Otec byl v Sonnenwaldu! Vzdálen jen dva kilometry! – Okamžitě jsme chtěli balit a všichni tři jít k němu!

Naše myšlenky se pomalu rozjasňovaly a po dlouhém přemítání se matka rozhodla jít přes hranici sama. V noci jsme matka a já nezamhouřily ani oka. Co bylo třeba vzít s sebou, co projednat? A to nejhorší: Pokud by matku chytila hraniční hlídka, mohlo by to být rozloučení na dlouhou dobu – možná napořád. Když matka příštího dne vycházela, požehnala nás oba znamením kříže: „Buďte hodní! Siegfriede, poslouchej Traudi! Dobře Siegfrieda hlídej! Bůh vás opatruj!“ Rychle se odvrátila, abychom neviděli její slzy – a byla pryč.

Ve mlýně Krenmühle vyčkala, až přejde hraniční hlídka, a v hlubokém sněhu šlapala podél okraje lesa nahoru k hájence s batohem, ve kterém bylo všechno, co jsme pro otce zachránili: jeden pár bot a něco prádla. Paní Holzner matku už očekávala: „Díkybohu, že jste přišla! Váš muž byl téměř k neudržení. Bezpodmínečně chtěl sám přes hranici, aby pro vás došel. Nevěří, že vám víc pomůže tím, když tu zůstane, než kdyby šel do Čech.“

Byl to dlouhý hovor, který spolu rodiče vedli. Otec se rozhodl zůstat v Rakousku a podat nám zprávu, až tam někde dostane místo. Koneckonců byl učitelem župy Oberdonau. Matku mu dala adresu jeho bratra Otty v Staffelsteinu.

Když se matka opět vydávala na cestu domů, vyndal otec z kapsy pomeranč: „Pro Siegfrieda k narozeninám! Dala mi ho teta Julie minulý týden, když mě byla navštívit v zajateckém táboře v Salcburku.“

Byla už skoro tma, když se k nám matka toho nezapomenutelného 19. února vrátila zpět. Plakala jsem ulehčením. Siegfried si radostně hrál se svým pomerančem. Tak krásný, voňavý, zlatý míč ještě nikdy neměl. A že jej bylo možné ještě i jíst, to bylo nad jeho chápání. Pro nás pro všechny bylo najednou všechno jiné. Opět jsme měli svého otce – teď by se mělo vše zlepšit! Opět jsme byli rodina s budoucností!

Na radu svého přítele Holznera odešel otec do Aigenu. Našel tam práci na pile i malou světničku k bydlení. Mnoho uprchlých Hornoplánských žilo tehdy v Aigenu. Vařili otci a prali jeho prádlo. Všichni byli jedna velká rodina.

Otec obcházel jeden školní úřad za druhým, aby dostal místo na měšťance. Ale najednou už nebyl učitelem župy Oberdonau, nýbrž „nechtěným národnostním Němcem“. A když v Aigenu Rusové zakázali dávat sudetským Němcům práci, utekl otec do Bavorska. Ale ani tam neměl se zaměstnáním štěstí: ne v Pasově, ne ve Wegscheidu, a ani ne v Řezně.

V Řezně se tedy přihlásil do uprchlického tábora. Ztrácel veškerou vlastní iniciativu – teď se chtěl vydat náhodě. Byl vypraven transport, který směřoval na sever. V Norimberku zůstal vlak stát nějaký čas na nádraží. Jak nyní vypadalo to město, které otcovi před několika lety tak učarovalo? „Až skončí válka, pojedeme nejdřív do Norimberku!“ Jak často to doma v Horní Plané (Oberplan) plánoval.

Jízda pokračovala na sever: Bamberg, Lichtenfels. Nebylo tohle jméno napsáno na papírku s Ottovou adresou? Stublang bei Staffelstein, přes Lichtenfels. Transport zastavil v Kronachu. Otec byl přidělen jednomu malému sedlákovu v Theisenortu. – Jeho první cesta vedla do

Stublangu, kde našel své bratry Ottu a Wenzla. Pak psal dlouhý dopis do Zvonkové (Glöckelberg) na Šumavě:

Moji milí!

Dostal jsme se do Franckého lesa (Frankenwald). Okresní město se jmenuje Kronach a svým hradem a svými středověkými ulicemi připomíná trochu Krumlov (Krumau). Když budete hledat na mapě, najdete to v oblasti měst Coburg, Bamberg, Bayreuth, v blízkosti Durynského lesa. Přihlásil jsem se u školského úřadu a mám trochu naděje na místo v obecní škole. Otto je taky tady blízko a Walfriede u něj najde také svého bratra. Pracuji v Teisenortu u jednoho sedláka. Přijďte brzy! Obráťte se na Ottu. Možná tu v Teisenortu dlouho nezůstanu. Snad tento dopis dojde.

Srdečně pozdravuje

Váš otec

Dopis jsme dostali – překvapivě. Bylo to krátce před Velikonocemi roku 1946.

Rozloučení

V těchto dnech před Velikonocemi přišel do Zvonkové (Glöckelberg) ještě druhý dopis. Byl podán v Eltville na Rýnu a psal jej dědeček. Jak se nám ulevilo, když jsme ten dopis drželi v rukou. Na začátku března se totiž vrátil dopis pro dědečka s poznámkou „Odsun“. „Odsun“ – tak tedy nazývali Češi tuhle „etnickou čistku“, při které musely opustit svou vlast víc než tři miliony lidí, jejichž předci bydleli na statcích často přes pět set let a proměnili zem v kvetoucí zahradu. Přes 250 000 dětí, žen a starců tuto „etnickou čistku“ nepřežilo. Teď jsme byli rádi, že dědeček žije, i když zprávy nebyly nikterak radostné. Dědeček psal o hladu, zničených městech na západě a že se v příštích týdnech může přestěhovat do Horní Falce k tetě Idě, která má nové zaměstnání v jedné malé vesničce. Ta musela opustit Karlovy Vary (Karlsbad), kde měla zaměstnání učitelky, jen s jednou kabelkou v ruce a se zraněným strýcem Reinhardem, kterého táhla za sebou na příručním vozíku.

Doma nás tak už nic nedrželo. Otec byl v Německu, v Bavorsku, ve Francích. Tam jsme teď taky chtěli co nejrychleji. Dědeček byl v Horní Falci. Snažili jsme se dostat se do možná nejrychleji do Bavorska.

Spojili jsme se s tetou Walfriedou, která byla ještě v Horní Plané (Oberplan), abychom ji sdělili, kde je její muž Wenzel, totiž u strýce Ottu. Tu a tam přicházel ke svým rodičům do Zvonkové (Glöckelberg) z Bavorska jeden Hornoplánský, v noci přes dobře střeženou hranici. „Vezměte si s sebou všechno, co si jen můžete vzít. V Německu se nedá koupit nic. Žádné nitě, ani jehly, žádné nádoby a žádné prádlo, ani koště, a ani lopaty, no prostě nic. A jídlo také není.“ – Všechno si vzít s sebou! – A jen padesát kilogramů na osobu!?

Opět jsme začali plánovat a balit. Pokolikáté už vlastně? A Siegfried měl v hlavě jen svou postel. Proto jsme plánovaly naplnit vrchovatě jeho dětskou postýlku, stejně jako obrovský cestovní koš a velkou vanu. Do dvou nevyžehlených povlaků na polštáře přišly vždy dva polštáře, do jednoho povlaku Siegfriedova příkrývka. Doufali jsme tak, že přes kontrolu proneseme peřiny pro otce. Měli jsme už téměř sbaleno, když první rodiny ve Zvonkové (Glöckelberg) dostaly rozkaz k vysídlení. Nás se to ještě netýkalo. Ale jedna žena se dvěma dětmi byla na seznamu, která ještě nechtěla pryč, neboť si myslela, že ji její muž najde doma snáze. Směli jsme se s ní vyměnit.

Dne 30. dubna 1946 jsme se tak dostavili na sběrné místo u hostince Kreuzwirt ve Zvonkové (Glöckelberg), s posledními zbytky našeho majetku: jednou vanou, dětskou postýlkou, jedním cestovním košem a třemi batohy s proviantem. Siegfried za sebou samozřejmě táhnul sáňky. Ty se kromě postýlky staly jeho největší útěchou. Díkybohu to byl slunný den, tenhle 30. duben. Veškeré naše jmění stálo na dvoře hostince a čeští kontroloři se na ta zavazadla vrhli jako supi, vytahovali z ranců každý kus oblečení a prádla. „To je hezký“, poznamenali u některých předmětů a odložili je na hromadu. Tou poznámkou „To je hezký“ přecházely věci do jejich vlastnictví.

Nám takto odlehčili jen o naše nejlepší ložní povlečení a několik ubrusů. Pak byl každý zavolán do kabiny a musel se vysvléct donaha. Důkladně byly prohlédnuty uši, prohmátány byly konečník a pochva, zda v nich nejsou ukryté cenné předměty. Taky malý Siegfried musel sám do té místnosti a vysvléct se. Zájem kontrolorů vzbudila jeho čepice. Byla ušita doma a vyztužena balicím papírem. Domnívali se, že by tam mohly být schované peníze, ale zdál se být přeci jen důvěryhodným, když říkal, že je uvnitř papír. Venku si sednul na sáňky a čekal. – Tu ho jeden voják od sáněk odehnal a postavil je do kouta. Za nějakou dobu, když byl malý unavený, došel si zase pro sáňky, aby si na ně sednul. Tu se na něj ten voják hrubě obořil a hodil ty sáňky plný zlosti do kouta, až to bouchlo. Siegfried tam stál a brečel.

Zatím přijela nákladní auta, která měla dovézt naše věci do Krumlova (Krumau). Naložili rance a bedny. Samozřejmě, že ta dětská postýlka způsobila rozčílení. Na poslední chvíli, když už na voze seděli také lidi a auto se připravovalo k odjezdu, vytáhli přátelé tu dětskou postýlku skutečně ještě na ložnou plochu. Přátelé nám mávali – ženy na autě tiše plakaly. Bylo jich hodně, kteří tu zanechali příbuzné, a nevěděly, zda je zase ještě uvidí. Bylo jich ale také hodně, kteří nechali ve stájích dobytek a dělali si starosti, kdo se o něj pak postará. Nebo byli ti koně, krávy a psi taky „Němci-nacisti“?

Když se auta dostala k Vltavě, zpívaly některé ženy Píseň o Vltavě (Wuldalied). Text té písně zněl teď vzdorovitě: „Muaß außi a schwimma, ober draußt bleib i nimmer, mei Hoamat is 's Best.“ (Musím-li se plavit dál, nezůstanu dlouho pryč, domov můj tu nejlepší.) Leč zpěv se mísil s opětovnými vzlyky. Kam? Kam? Obava, že bychom se dostali na Sibiř, byla přeci jen rozptýlena. Ale i zničené Německo bylo cizinou.

V krumlovském táboře

Nejdříve jsme byli ubytováni v bývalém táboře pracovní služby. My jsme se dostali do jednoho dřevníku se třemi místy na spaní. Jedno z nich byla, jak se později ukázalo, naležato položená skříň. Na tom byly slamníky. Vybalili jsme svoje peřiny a vyčkávali. K večeři byla chudá polévka a kousek chleba. Pak jsme si lehli a zkoušeli spát.

Pro tělesnou potřebu byl postaven barák s latrínou. Ten byl na druhém konci tábora. Byl to dlouhý barák s jednou kládou, na kterou si musel člověk sednout. Žádné mezistěny tam nebyly, všechn stud musel být potlačen. Dole v latrínovém příkopu se to hemžilo červy, nahoře poletovaly bzučivky a jiná havěť. Byly jsme rády za náš nočník, že alespoň Siegfried nemusel na tu latrínu.

Ráno byla černá káva bez cukru a kousek chleba, v poledne zase polévka s nedefinovatelnými přísadami. Už druhého dne jsme zpozorovali, že naše ložní prádlo bylo plné stop od blech. Třetího dne měl Siegfried na obličejí samé fleky. Báli jsme se, že má spalničky. Jiné děti měly ty fleky taky. Ve vedlejší kóji spal starší muž, který hned věděl: „To jsou štěnice, ty znám z Ruska.“ Navrhnul vynést postele ven. Rozebral je a vypálil štěnice ze spár plamenem svíčky. „Přikryjte chlapce v noci prostěradlem. Zdá se, že štěnicím chutná jeho krev,“ řekl mojí matce.

Další den měl Siegfried horečku. Černou kávu odmítal a mléko k dostání nebylo. Maminka a já jsme seděly u jeho postele a škemraly jsme: „Napij se, Dittideins, jinak nebudeme moci jet k tatínkovi!“ Ale on nepil. „Mléko, mléko!“ naříkal pořád. A opět nám pomohl ten sedlák ze sousední kabiny. „To by bylo přeci směšné, kdybych nedostal mléko,“ řekl. A opravdu přinesl za nějaký čas kastrol mléka. Jestli jej dostal pro svou znalost češtiny z kuchyně, anebo ho ukradl, to jsme nevěděli. „Kdo se moc ptá, nikam nedojde,“ zněla jeho odpověď na naši otázku. Neznaly jsme ani jeho jméno, ani odkud byl. Věděli jsme jenom, že pravděpodobně zachránil Siegfriedovi život.

V táboře v Českém Krumlově (Krumau) jsme byli asi pět dní. Nevěděli jsme, co se kolem nás děje – Siegfried byl středobodem našich myšlenek. Ty následky pobytu v táboře ale měly u mě zanechat dlouhodobé následky. V těchto dnech jsem zase jednou dostala měsíčky. Bylo teď strašné, používat latrínu, bylo strašné strávit dva dny v uzavřeném dobytčím vagonu. Z hloubi duše jsem si přála, abych měsíčky už nikdy nedostala. A tohle přání se mi mělo na dlouhý čas vyplnit. Musela jsem přestat mnoho návštěv u lékaře a vyslechnout mnoho trapných otázek, než moje tělo začalo zase normálně fungovat. Poté, co jsem nejdřív neměla a pak opět měla periodu, jsem se pomočovala ve spánku. Až mezi osmnáctým a dvacátým rokem mého života tohle onemocnění pominulo. Následovaly tedy špatné roky, také ještě v nové vlasti.

Byli jsme vysvobozeni, když jsme všichni slyšeli, že bude tábor příští den vyklizen. Transport měl být vyslán směrem do Německa. To nejdůležitější bylo, že byl Siegfried zase vcelku zdravý, mohl sám chodit a nést svůj malý batoh. Jen pryč, jen pryč z tohoto ohniska nákazy, jedno kam!

.....protože jsem v nouzi

TO bylo 6. května 1946, když jsme byli přes oblast Javoru (Großer Arber – Velký Javor je nejvyšší šumavskou horou u Železné Rudy – pozn. překl.) odsunuti do Bavorska. ODSUNEM nazývají Češi dodnes tento jejich velký čin století. Ve starém Rakousku se odsun týkal jen zločinců, prostitutek a jiné sociální chátřů. Do okruhu těchto osob nás teď Češi počítali. Přitom jsme my na Šumavě patřili k těm, kteří podle výhrady spojenců v Postupimi směli opustit svou vlast „humánně“.

Humánně znamenalo, že nás v noci či za mlhy nehнали pěšky přes hranici jen s tím, co měl člověk na těle, ale směli jsme si vzít na osobu zavazadla o váze padesát kilogramů, a u některých to možná bylo dokonce ještě trochu víc. A každému bylo velkoryse věnováno 1 000 říšských marek poté, co byly předtím zabaveny všechny spořitelní knížky a všechny cennosti.

Humánně ale také znamenalo, že jsme se směli vydat vlakem na velkou cestu. Čtyřicet dobytčích vagonů táhla přes hranice jedna slabá lokomotiva. V každém dobytčáku dřepělo na svých rancích asi padesát osob: muži, žádný pod šedesát let (ostatní padli nebo byli v českých koncentračních táborech nebo ještě ve válečném zajetí), ženy a děti. Zavazadla sestávala někdy z těch nejzvláštnějších kousků. My jsme tak skutečně měli naplněnou naši zinkovou vanu, velký cestovní koš z vrboví a dětskou postýlku, kromě toho měl každý ještě jeden batoh. Druzí měli rance, bedny, truhly a nůše. Dřepěli jsme ve vagonu na našich zapakovaných věcech. Nemocní starci kašlali, říhali, děti fňukaly a křičely. Matky s nemocnými dětmi v náručí tiše naříkaly. V koutě stál kýbl pro vykonání tělesné potřeby. Když jej někdo použil, vytilo se vše na železniční násep skrze dvě malé skuliny.

V městečku Furth am Walde jsme směli vagon poprvé na čtyřicet osm hodin opustit. Bylo to, jako by se člověk mohl poprvé po dlouhé době pořádně nadechnout. Všichni byli nejdřív vysvobozeni od velkého tlaku. Strhli jsme bílé pásky z rukávů a hodili je na zem. Někteří po nich vzteky dupali, jako by mohly za naši nouzi.

Zavedli nás to jedné velké místnosti, kde jsme se museli vysvléct. Pak jsme byli odshora dolů napudrováni bílým práškem. DDT se ten bílý prášek jmenoval, a jeho pach na nás lpěl po celé příští dny. Účel byl splněn: Štěnice, blechy a vši od nás širokým obloukem odtáhly.

Pak jsme se směli postavit do dlouhé řady, do rukou nám vtiskli plechovou misku a z americké polní kuchyně jsme dostali hustou polévku. Děti dostaly mléko a ovoce. Když jsme byli všichni nakrmení, našli jsme do našeho vagonu s novou odvahou, ale také s nadějí i obavami, co nám přinese budoucnost.

Opět jsme byli celý den na cestě, projížděli jsme rozbombardovanými městy, které jsme znali podle jmen: Řezno, Norimberk, Erlangen. Tam zavládlo velké rozrušení: Jeden selský pacholek z Další Lhoty (Hinterstift) se naklonil z otevřených dveří. Při rozjezdu se dveře zabouchly a rozdrtily mu lebku. Byla z toho dlouhá zastávka, mrtvý byl odpraven z vagonu – dlouhé vyšetřování. Konečně jsme jeli dál. Když vlak opět zastavil, četli jsme na budově nádraží BAMBERG. Nezmiňoval otec toto město ve svém dopise? Dostali jsme rozkaz vystoupit. Nákladní auta čekala u ramp nákladního nádraží. Při vykládání pomáhalo mnoho rukou. Maminka a já jsme měly co dělat, abychom pořád sledovaly zavazadla a Siegfrieda. Pak jsme nastoupili na auta. Už se stmívalo, když jsme byli vyloženi u jedné velké školy.

Ve třídách stály v řadách za sebou polní postele z amerického arzenálu, na chodbě byly skutečné klozety i místo na odběr vody. Tohle ubytování bylo přímo luxusní. Ajntopf (pro Německo typická hustá polévka – pozn. překl.) byl prostý, ale zasytil. To, že se při vybalování rozbil jeden z našich tří porcelánových talířů, se rovnalo menší katastrofě. Na spánek nebylo v noci skoro ani pomyslení. Asi čtyřicet lidí v jedné místnosti, skřípání postelí, chrápání, pláč dětí. K tomu to rozrušení z minulých dnů. Maminka a já jsme se ještě dlouho radily a do neklidné dřímoty jsme upadly, až když jsme se rozhodly, že se pokusíme zůstat v Bambergu, dokud u nás nebude náš otec.

Druhý den hned brzy ráno jsme vyhledali poštu a poslali strýci Ottovi telegram se zprávou, že jsme v Bambergu v Martinské škole. – Odpoledne seděly všechny ženy a dívky ve dvoře a škrábaly brambory pro hromadné stravování. Najednou přiběhl někdo celý rozrušený z naší hromadné ložnice a hledal maminku. „Překvapení, paní Woldrich! Pojdte rychle!“ Maminka vyskočila a už byla pryč. Vůbec jsem nevěděla, že umí tak rychle utíkat! Když jsem přišla se Siegfriedem taky do té velké hromadné ložnice, uviděli jsme našeho otce. Celé to naše štěstí jsme ani nemohli pochopit. Ano, tenhle usouzený muž ve staré uniformě wehrmachtu a s niklovými brýlemi byl opravdu náš otec. – Kolik lidí se radovalo s námi! Otec byl jako učitel na měšťance známý daleko za hranicemi Horní Plané (Oberplan). Ta zpráva se šířila rychlostí blesku: „Pan odborný učitel Woldrich je tu!“ Potřásání rukou, blahopřání, otázky. Byli jsme šťastní, jako už dlouho ne!

Příští den jsme podnikli procházku Bambergem: katedrála, kostel sv. Michala, Stará radnice. Do jak krásného města jsme se to dostali! Ale návštěva u školského úřadu ve věci zaměstnání otce byla bohužel zbytečná. Naši lidé byli zatím rozděleni do okolních vesnic. Jednoho večera se do tábora vrátila rodina jednoho bohatého sedláka. „Poštvali na nás psa, aby nás vyhnali ze statku, na který jsme byli přiděleni. Psa na nás poštvali!“ vzlykala paní. Všichni jsme byli zkoprnělí zděšením. Takto se tedy chovali němečtí bratři a sestry?

V Bambergu jsme byli jeden týden, pak jsme museli zase balit. Kam dál? Pokračovalo se na sever, ale pořád ještě dobytčím vagonem. Teď byli ve vagonu alespoň dva mladší muži: pan Mayer z Prahy s nemocným srdcem (jeho švagr nás před půl rokem vzal do své truhlářské dílny) a můj otec. Okénka vagonu teď bylo trochu větší. Napravo jsme viděli velký kostel a nalevo na hoře jemu podobný. „Čtrnáct svatých a klášter Banz se ty kostely jmenují,“ vysvětlil nám otec. „Tam napravo za horou Staffelberg bydlí strýc Otto.“ „Je tu tolik krásných kostelů! To tady přece

musí bydlet také dobří lidé,“ doufala ta panímáma, kterou vyhnali psy. A my všichni jsme doufali s ní.

V Lichtenfeldu jsme první ubytování našli v tělocvičně. S patrovými postelemi bylo možné, aby si každá rodina mohla zařídit svůj vlastní malý koutek. Trvalo to tu týden, než byli všichni rozděleni do vesnic. Otcí se u utečenecké správy podařilo najít partnera na výměnu, takže jsme byli přiděleni k němu do okresu Kronach.

V Theisenortu, jedné malé dělnické vísce, nám byl přidělen pokojík u paní Kraus. Její muž byl ve straně vedoucím bloku a pohřešovali ho. Proto si směli nechat jen dva pokoje a jednu malou kuchyň, všechno ostatní bylo obsazeno vyhnanci. Když viděla naši vanu, mínila, že bychom se mohli jistě jednou za týden vykoupat v její koupelně. Dřevo, které by bylo potřeba, jí můžeme vrátit třeba někdy později. Jaký krásný pocit to byl, koupat se! Umyli jsme se pořádně za ty poslední čtyři týdny vůbec? Ruce a obličej s vodou do styku určitě přišly – ale jinak? Paní Kraus nám jednou dala taky jednu hlávku kvěťáku a jednu kedlubnu, ona, která sama neměla téměř nic. To sedláci byli spořiví o mnoho víc. Otec sekal trávu celý den, aby za to dostal malý bochník chleba. Jak zbožně jsme přihlíželi, když jej matka před rozkrojením žehnala křížem. Dvě libry chleba byly tehdy pro čtyři osoby na týden: To byla půlka krajíce na snídani a půlka krajíce na večeři. Na oběd vařila matka pro každého jeden malý brambor. Tou trochou tuku, co jsme dostali, zahušťovala matka „špenát“ z kopřiv a rdesna, nebo na něm orestovala houby z lesa.

Matka teď také zkoušela chodit žebrot. V obci Tüschnitz se na ni obořil jeden sedlák: „Teď ta zlodějská chátra bude chodit na statek už taky přes zadní vchod! Dávejte si pozor, abych na vás nepoštvál psa!“ Když matce vytryskly slzy a řekla: „To jste asi narazil na nesprávnou,“ možná se zastyděl. „Počkejte, přinesu vám dvě vejce,“ zabručel. Ale matka nepočkala.

Pak jsme chodili sbírat klasy. Na polích schmölzeského zámeckého pána se to jen hemžilo sběrači: staří lidé, hlady polomrtvé ženy a děti. Jednou tam byli také moji rodiče. Tu se přihnal správce na svém koni, mával bičem a hrozil udáním, jestliže ta „zlodějská chátra“ nezmizí z pole. Moji rodiče pak už nikdy sbírat klasy nechodili. Tak jsme se vydávali ve dvou: Siegfried, teď už velký, pětiletý, a já. Jednou jsme měli štěstí. „Nejste vy toho učitele, který bydlí u paní Kraus?“ ptala se selka, které to políčko patřilo. Když jsme přísvedčili, nechala pro nás ležet celou hromadu shrabaných klasů. Jak rychle se naše taška naplnila! Doma si otec sednul na zídku před vchodem do domu, vyklepával zrna z klasů, mlel je starým mlýnkem na kávu a mouku prosíval najemno. Matka z toho upekla první koláč – v elektrické troubě paní Kraus. Užili jsme ale také ten hrubý šrot – na „krupičnou“ kaši.

Otec se chodil ptát každý týden na školský úřad, pořád marně. Naše peněžní úspory se chýlily ke konci. Tu otec přinesl domů z Kronbachu práci. Malovali jsme dřevěné talíře. 80 feniků až 1,20 marek jsme dostali za jeden talíř, ale kousek másla stál na černém trhu 100 marek a jedna cigareta 5 marek. Jeden talíř jsme malovali asi tři hodiny, samozřejmě opět na zahradní zídce. Naše místnůstka byla tak malá, že když se jeden myl nebo se oblékal, museli všichni ostatní pryč, anebo museli zůstat v posteli. Bylo ale krásné léto a prostranství před domem a zahrada byly přeměněny na obývací.

Později jsme chodili do lesa. Otec dostal od lesní správy povolení vyhrabávat kořínky. Byla to těžká práce s tím těžkým vypůjčeným náradím a při tom hladu, kterým jsme trpěli. Bobule a houby náš jídelníček dobře vylepšovaly, ale dosyta jsme se v těchto týdnech nenajedli nikdy. Brzy našel otec nový zdroj potravin. U cest stálo mnoho ovocných stromů. Otec se dozvěděl, že se spadaná jablka smejí sbírat. Časně ráno tak chodil denně ven, aby se podíval, co popadalo. My jsme vykrajovali červavé části a matka dělala z těch malých kousků kompot, samozřejmě bez cukru. Od té doby byl na snídani pořád jablkový nebo hruškový kompot. A pak se stal zázrak! Otec dostal z Kronachu zprávu, že může k prvnímu srpnu nastoupit na místo ve Schmölzu. Ve škole

nám byla přidělena jedna místnost, trochu větší než naše dosavadní. Na příděl jsme dostali kamna, které jsme také hned nechali dopravit do Schmölzu – a tak ten zázrak už také skončil!

Manželka učitele otci sdělila, že do Schmölzu nepůjde, protože veřejnost nechce žádného katolického učitele. (Později jsme se dozvěděli, že to byla ona, kdo veřejnost popuzoval.) Nevěřili jsme, že jsme slyšeli správně. Hledali jsme útočiště v kostele vedle školy. Ten byl zavřený – a takto odmítavě se nám teď jevil každý dům ve vsi.

Otec šel na faru. Farář Sommer o ničem nevěděl. Byl šokován zrovna tak, jako moji rodiče. Na školském úřadě se otec o den později dozvěděl, že je opět propuštěn.

Když můj otec přišel opět na schmölzovskou faru, poprosil ho farář Sommer, aby doučoval jeho tři děti, aby neměly na začátku školního roku mezery. Otec teď tedy denně chodil ty tři kilometry z Theisenortu do Schmölzu. Nikdy nepřišel domů s prázdnou. Jednou to byla jablka, jindy švestky nebo půlka chleba – platba v naturáliích z fary. Farář se zřejmě styděl za svou obec.

Ale v katolickém Theisenortu to bylo ještě horší. Tam to byl farář, kdo popouzel lidi. O utečencích mluvil jako o Božím trestu. Boží lid vystrkoval ty vystrašené lidi z kostelních lavic. Když se mi jednou hladem úplně zatmělo před očima a já jsem si sedla, šťouchali do mě modlitební knížkou tak dlouho, až jsem si zase klekla. Pak se mi udělalo hodně špatně a z kostela jsem odešla. Pohledy účastníků bohoslužby mne stíhaly jako jedovaté šípky.

Teď chodila do kostela už jenom matka a musela si od faráře vyslechnout, že Schmölzovští měli pravdu, když nechťeli katolického učitele, že by si přál, aby jeho farnost jednala taky tak. Tehdy vzniklo celoživotní přátelství mezi mým otcem a evangelickým učitelem jménem Bolt ze Štětína (Stettin), který byl zaměstnán v Johannisthalu (farnost Theisenort).

I přes tuto nejistou dobu hledali pro mě rodiče místo na studia, které našli v Erlangenu. Teď se otec snažil najít místo v této oblasti. Ale ani tady pro katolíky místo nebylo – pro nás nepochopitelné. „Zkuste to v klášterní škole Herzogenaaurach,“ radil školní rada. Pěšky se otec vydal na cestu do dvacet kilometrů vzdáleného Herzogenaaurau. „Ano,“ řekla řádová sestra rektorka, „když budete mít povolení od školského úřadu v Höchstadtu, rádi Vás přijmeme.“ Nuže zase pěšky, těch osmnáct kilometrů do Höchstadtu. Tam to povolení dostal, jel příštím vlakem do Erlangenu a přenocoval s oteklýma nohama na přeplněném nádraží. První vlak ho dovezl do Herzogenaaurachu. „Je nám líto,“ řekla teď rektorka, „slyšeli jsme, že naši domácí učitelé spadají všichni pod amnestii. Musíme tedy určitě držet místa nejprve pro naše vlastní učitele.“ Nyní jsme se cítili tak, že nás nechalo úplně ve štychu i společenství křesťanů.

Rodiče tak už ani nepocíťovali radost, když se mluvilo o novém místě: GLOSBERG, malé poutní místo nedaleko Kronachu. Tehdy činný uchazeč o učitelské místo tam byl přeložen za trest během válečných let, a nyní měl dostat místo v Bambergu. „Lidé tam jsou sice trochu umínění, ale pro začátek by to pro Vás bylo přístřeší. Do Všech svatých byste se mohl nastěhovat taky do mého služebního bytu,“ mínil školní rada. Hned další den jsme se byli v Glosbergu podívat. Byla to skoro cesta kolem světa. Hodina pěšky na nádraží, dvacet minut jízdy do Gundelsdorfu, půl hodina cesty do Glosbergu. Přijetí v učitelském domě bylo přívětivé, ale chladné. Nezvyklé pro nás Šumavany bylo, že nám nebylo nic nabídnuto, ani ne našemu malému Siegfriedovi, i když venku v zahradě stály stromy plné zralých jablek. Paní Ott ale slíbila, že nám tu nechá nějaký nábytek, také garnýže – odstup se pomalu vytrácel. Pak se otec představil starostovi. Ten byl sedlákem a hostinským. Do vesnice se přiženil a cítil se tu být pořád ještě jako cizí. Tato skutečnost byla možná důvodem, proč jsme byli v tomto domě přijati velmi srdečně. Otcí byl nabídnut jeden pokoj, než se uvolní byt, a obědy. – V tomhle domě jsme byli šťastní.

Pak jsme se chtěli podívat ještě na kostel. Jeho barokní nádhera nám připomínala kostely v naší vlasti. Matka si klekla do lavice – pak objevila na pravém bočním oltáři Jana Nepomuckého, našeho českého zemského světce. Najednou jí začaly téct slzy, vzlykot roztrásl celé její tělo. Otec

a já jsme polkli, snažili jsme se zadržet slzy, plakali jsme ale s ní. Bylo to, jako by proud slz musel odplavit všechno to zoufalství posledních měsíců, ta ponižení, tu beznaděj, všechno, všechno, co nás trápilo. Když jsme se vrátili do Theisenortu, bylo všechno nějaké jiné.

V září mě otec odvezl do Erlangenu. Matka prosila: „Chod' zase do kostela, Traudi! Prosím! Přes to všechno!“ Slíbila jsem to, i když to v evangelickém Erlangenu bylo na začátku velmi těžké.

Na konci září se rodiče přestěhovali do Glosbergu. Starý duchovní rada Martin se stáhnul do studovny a pro moje rodiče a Siegfrieda uvolnil svou ložnici. Vyhnancům nedal ale jen to, co mohl postrádat. Byl by býval dal i svou poslední peřinu, kdyby jeho hospodyně nebyla protestovala. V mnoha dobrých rozhovorech ukázal mým rodičům, že církve přesto stojí při vyhnaných.

Poznali jsme tu mnoho milých lidí. Byl tu truhlář, který vyráběl náš první nábytek, ovšem jen po odpolednech, kdy mohl otec dělat podavače, byla tu selská rodina, která nám přes celé léto zapůjčila svůj šicí stroj, abych mohla staré věci přešít na nové, byl tu ten mladý farář, který většinu toho, co mu nosili ti sedláci, dával dál mládežnickým skupinám v Norimberku, s nimiž přeťpěl roky války.

V říjnu jsem dostala dopis od otce, který jsem opatrovala jako vzácnost:

Milá Traudi!

Jsmo teď konečně všichni v Glosbergu. Příští týden se můžeme nastěhovat do školy. K nastěhování jsme dostali pytel brambor od pěti sedláků. Dostali jsme také dva pytle pšenice. Už jsem je dovezl do mlýna. Půl fůry cukrové řepy nám přinesli dohromady tři sedláci. Dvakrát do týdne dostaneme od souseda litr mléka. Ale to vypije Siegfried skoro úplně sám. Maminka je moc šťastná. Příští týden přijede také dědeček a teta Maruška (Maritschl). Až přijedeš na Dušičky, povyprávíme Ti všechno ostatní.

Mnoho pozdravů,

Tvůj otec, maminka a Siegfried

Když jsem na Dušičky vystoupila v Gundelsdorfu, čekala na mě celá rodina. Jemináčku! Všichni jsme ještě spali na slamnicích na zemi nebo na peřinách. Otcovým psacím stolem v obývacím pokoji byla vyřazená školní lavice ze sýpky. Také skříň byla snesená z půdy a místo tří nohou měla podložené cihly, a jako komoda sloužila bedna postavená na cihlách. Později k tomu bylo jako skvostný kus přidáno ještě staré harmonium z kostela. Mladý farář doufal, že dědeček nebo matka převezmou službu varhaníka. Jak jsme byli rádi, když si chtěl hrou na varhany přivydělat kapesné jeden gymnazista. Ty varhany měly jinak uzpůsobené pedály, než ty doma. Na cvičení téměř nebyl čas a někdo na šlapání měchů se našel taky jen zřídkka.

Vůbec nám nepřišlo, jak nuzně jsme přebývali. Cítili jsme se být šťastní, protože jsme byli všichni pohromadě a měli opět naději na nový začátek.

Byl u nás náš dědeček, a naše milá „Hedwiga z pošty“ z Horní Plané (Oberplan), kterou jsme vnímali vždy jako babičku, k nám později také přišla. V roce 1946 jsme slavili Vánoce, jejichž největším dárkem byl pocit, že jsme tu snad našli nový domov.

První Vánoce v cizině

První advent v Bavorsku! Kolem Mikuláše, který byl u nás hlavním svátkem adventu, nevládla vůbec žádná vánoční nálada ve městě Erlangenu, kde jsem si nesměle hledala první přátele. Všichni to byli vyhnanci ze Sudet. Všichni byli nešťastní, že místo sněhu ležela na ulicích

špinavá břečka. Tenkým kabátem profukoval ledový vítr, když jsem chodila k městu přes most lukami Schwabachauen.

Konečně nastal poslední den školy. Se svými dvěma kufry jsem stěží sehnala místo v přeplněném vlaku směrem do Kronachu. Otec a Siegfried stáli s vypůjčenými sáněmi na nádraží Gundeslsdorf. Tady bylo přece jen trochu sněhu, ve srovnání se Šumavou ale tato pocukrovaná krajina neobstála.

Ve školní budově v Glosbergu mě nadšeně uvítali matka, dědeček, teta Maritschl a paní Hedwiga. Matka mi hrdě ukázala nový kuchyňský kredenc, teta své rozkládací lehátko v obývacím pokoji. Tři dny zbývaly ještě do Štědrého dne. „Nechceš nám upéct pár sušenek (tak jsme doma říkali cukroví) na Vánoce?“ ptala se matka. Nu, ořechy nasbírala paní Hedwiga a i mouku jsme měli díky dvěma darovaným pytlům pšenice. Pár vajec matka vyšetřila za poslední týdny. Tuk a cukr byly ovšem problém. Ale k čemu se týdny předtím vařil v prádelním kotli sirup z cukrové řepy? Tenhle sirup by třeba mohl nahradit cukr a máslo. A tak to v naší kuchyni začalo skutečně vonět po Vánocích. Příštího dne přišel největší vánoční dárek: Truhlář konečně dodal postele a skříň do ložnice mých rodičů. Doposud spali otec a matka pořád ještě na slamníku na zemi a oblečení bylo pověšeno na dlouhé prádelní šňůře. Aby tohle už nebyly skutečné Vánoce!

Otec dostal od starosty darem vánoční stromek. V Glosbergu bylo zvykem, že učitel stromek dostával. Postavili jsme ho do ložnice, kde bylo nejlepší místo, a ozdobili jsme jej jablky, perníkem a lepenkovými hvězdičkami, posypanými třpytivým sněhem. Svíčky a svícny sehnal dědeček v Kronachu. Byla to radost, dívat se na stromek!

V dne před Štědrým den jel otec do Kronachu, aby přivezl toho nejlepšího kapra. I ten se letos tedy opět podával. Byl to značně malý kapr, kterého otec přinesl domů, ale přesto jsme s ním byli nanejvýš spokojeni. A pak se událo něco, na co my všichni v celém životě nezapomeneme. Ozvalo se zaklepání na dveře. Dovnitř vešel pan B., jeden dělník z Gundeslsdorfu. Měl malý domeček, zahradu, kozy, slepice a husy. Ze své tašky vybalil půlku husy: „Pane učiteli, přijměte to jako vánoční dárek. Jsme jen čtyři lidé, nám postačí i půlka husy!“ Matce tekly po tvářích slzy, otec hledal slova díků. Ani dědeček, ani teta, ani paní Hedwiga neměli žádný příjem a z otcova platu šla polovina na mé živobytí a pronájem v Erlangenu.

Štědrý večer jsme slavili skoro jako doma při kaprovi, jablečném závinu a čaji. Pak jsme se sesedli v ložnici a zkoušeli jsme zpívat koledy. Dědeček znal vždy ještě nějakou další. Seděli jsme na polní posteli, která mi sloužila jako nocležiště, a na zachráněné Siegfriedově posteli. Byli jsme tak šťastní a rádi, že můžeme všichni sedět zdraví a pohromadě, že jsme ani nezapomínali, jak nuzné byly dárky: Já jsem dostala pár ohmataných knih s pověstmi a zpěvníky ze školní knihovny, které měly být na příkaz Američanů vlastně spáleny. Otec mínil, že bych se u Schönbacherových v Bubenreutu měla podívat po houslích a zeptat se, zda bych je mohla koupit na splátky. Siegfried dostal od nějakého souseda staré sánky. Paní Hedwiga vyhrabala ze své vystěhovalecké truhly pěkný bílý ubrus a několik kousků svého prádla z výbavy. Na vypůjčeném šicím stroji jsme z toho později ušily košile a blůzy pro celou rodinu. Paní Hedwiga řekla: „Tak krásné Vánoce jsem ještě vůbec nikdy nezažila!“ A my všichni jsme toho večera její mínění sdíleli.

O půlnoci jsme šli do kostela, který byl vzdálen jen deset kroků od školy. Byli jsme plni vděku vůči Bohu, i když pro nás bylo ještě trochu těžké zvyknout si na ty cizí vánoční koledy.

Jen pět let jsme bydleli v Glosbergu, ale bylo to pět důležitých let. Byly to roky „nalezení domova“ tady v Bavorsku. Když se ale každoročně koná v září pěší pout' z Pressingu do Glosbergu, téměř vždy se zúčastním, abych tam poděkovala v kostele, že nám obyvatelé této malé vesničky v těchto těžkých dobách tak pomáhali.

Nový začátek

Nový začátek v Glosbergu byl pro naši rodinu jistě snazší, než pro jiné utečence. Náš otec byl s námi, našel práci, i když ne ve svém dřívějším postavení, a měli jsme byt. Po krátkou dobu byli v ložnici penzionovaného starého faráře rodiče se Siegfriedem, než se mohli nastěhovat do služebního bytu školy. Zálkony, jeden stůl a čtyři židle tu zanechal starý učitel, k tomu několik regálů. Ostatním nábytkem byly vyřazené kusy školního nábytku z půdy.

Dědeček přebýval s tetou v komoře na skladování krmiva u jednoho sedláka v Horní Falci. Dveře měly jen zástrčku, žádný zámek a žádnou kliku. Teď se oba nastěhovali do našeho obýváku. Dědeček dostal darem postel od duchovního rady, teta měla americkou polní postel. Rodiče a Siegfried spali v ložnici. Jen Siegfried, ten šťastlivec, měl svou nad vše milovanou postel. Pro rodiče byly v prázdné místnosti připraveny dva slamníky.

Jednoho dne přišel telegram od paní Hedwigy: „Jsem na hradě Wülzburg. Přijedte pro mě!“ Dobře, že vedle obýváku byla ještě jedna malá komůrka, i když bez vytápění. Tam jsme paní Hedwigu ubytovali s jejími překvapivě četnými truhlami a ranečky. Směla si dokonce vzít s sebou svou postel. Byl to její vysoký věk osmdesáti let, anebo těch pár českých slov, která uměla, co Čechy tak mírně naladilo a umožnilo jí, aby si toho vzala tolik s sebou? Byli jsme teď rádi, že u nás máme kus Horní Plané.

Pro otce začal všední školní den. Musel vyučovat sto šedesát dětí. Rozděлил je do tří skupin: mezi osmou až desátou hodinou, od půl jedenácté do půl jedné a od dvou do čtyř hodin. Všechny děti tak měly denně dvě hodiny vyučování. Prosba na faráře, aby prováděl vyučování náboženství nadále na faře, aby měly děti tyto hodiny ještě navíc, byla nenadále odmítnuta. Farář si stěžoval u školního úřadu na nestydatost učitele. Když pak musel farář do bývalého vyučovacího prostoru přijmout utečeneckou rodinu s osmi dětmi, možná, že svého odmítnutí litoval.

Tato utečenecká rodina bydlela v sále hostince. Tím se uvolnila jeho polovina a bylo tam možné zřídit třídu. Přišel mladý učitel, který v sálu vyučoval pátou až osmou třídu. Sál byl rozdělen dřevěnou stěnou na dvě části. Za stěnou později ten učitel bydlel. Školní hluk a křik dětí se vzájemně nesměly rušit.

Otec měl teď už jen první až čtvrtou třídu ve dvou skupinách. Často ale musíval ke školskému úřadu do Kronachu, neboť měl na starosti všechny utečenecké učitele. To pak do třídy přicházel jakoby samozřejmě dědeček a přebíral otcovo vyučování. V roce 1948 byli v Glosbergu už tři učitelé a otec to měl snazší.

Otec se musel hodně učit. Že mohl dávat školní volno ve dnech před Nanebevzetím Páně, protože do tohoto poutního místa přicházelo téměř každou hodinu vždy další procesí, se dozvěděl až ze školního řádu. Dalším trpkým zjištěním bylo, že jako učitel vykazoval velký nedostatek, protože neuměl hrát na varhany. Matka se ho pokoušela zastoupit, ale kdo jí měl šlapat měchy, když by měla cvičit, což by byla bývala naléhavě potřebovala (nehrála víc než třicet let)? Dědeček už taky nemohl hrát kvůli své dně. Jak jsme byli všichni rádi, když varhanickou službu převzal jeden žák gymnázia.

Otec měl ještě jeden další problém. Nepřinesli jsme pro něj ani jeden oblek, protože byly všechny ukradeny už v Horní Plané (Oberplan). Musel tedy vyučovat v uniformě. Pak mu jeden oblek daroval jeho bratr Otto. „Vy jste nám dali dvě peřiny, když do Horní Plané (Oberplan) nedorazila zavazadla z Liberce (Reichenberg),“ řekla teta Resi. Druhý oblek mu půjčil jeho švagr. Ten zato později dostal Siegfriedův oblek k přijímání pro svého syna. Spodní prádlo mu přenechal dědeček a košile jsme ušily z oblečení z výbavy, která byla v truhlách paní Hedwigy. V nich bylo také mnoho látek, ze kterých jsme pro matku a pro mne mohly ušít blůzy, ano, dokonce i kostýmy. Dokonce Siegfriedův oblek ke zpovědi byl přešit z jednoho kostýmu paní Hedwigy.

Využili jsme tak veškerý textil, abychom otce nově oblékli. Tehdy na tom nebyl nikdo dobře, a proto jsme snad ve svém prostém oblečení nebyli ani příliš nápadní.

Pro matku to byly těžké roky. V Glosbergu nebyl žádný pekař, ani žádný řezník. Kromě mouky, cukru a krupice se nedalo téměř nic jiného koupit. Stálo to hodně přemlouvání, aby dědeček souhlasil, že bude své denní procházky rozdělovat tak, aby mohl zajistit nákupy. Dlouho se bránil tomu, aby nosil otcův vojenský batoh, nakonec ale uznal, že v rodinném společenství musí převzít také nějaký úkol.

Na svých procházkách jednou objevil nějakého ovčáka. Ten souhlasil s tím, že nám prodá několik kilogramů vlny. Dostali jsme vlnu z břicha, která se spřádala velmi těžko. Matka a paní Hedwiga se střídaly v předení na zapůjčeném kolovrátku. Během dlouhých mrazových prázdnin v únoru 1947 jsem u kolovrátku sedávala celé dlouhé hodiny i já. Někde v Kronachu sehnal dědeček i textilní barvy. Nyní se vlna obarvovala a paní Hedwiga seděla na pohovce a pletla a pletla.

Hned na podzim nám věnovalo několik sedláků společně fůru cukrové řepy. Ta se svařila v prádelním kotli na sirup. Do sirupové vyvářky jsme přimíchali měsíčky jablek, z čehož byl dobrý dezert. Sirup jsme mazali na chleba nebo jsme ho dávali do kávy. Jedou se zranil syn nájemce statku a otec poprosil matku, aby ho obvázala. Ten kluk viděl, že měl otec na svačinu půl krajíce chleba se sirupem. Příštího dne přišel s bochníkem chleba. „To Vám posílá moje matka,“ řekl. Moje matka mohla říci jen „Pánbůh zaplat“ – neměli jsme dost peněz ani na to, abychom za ten chleba zaplatili.

Ke škole patřily dvě velké zahrady. Proto jsme v roce 1947 nehladověli už tak moc. Mohli jsme pěstovat zelí a brambory a pochutnávali jsme si na ovoci. Dobrotivý Bůh nechal růst v tomto roce také mnoho hub. „Hodně hub značí velkou bídu,“ říkala paní Hedwiga, když cupitala usilovně k lesu. Nakládala houby do octového nálevu nebo je sušila a vyměňovala u sedláků za vejce nebo máslo nebo smetanu. Pak sbírala léčivé rostliny, sušila je na čaj a dělala z nich masti. To byly také výrobky, které se daly dobře vyměňovat.

Když byla u sedláků zabijačka, dostali všichni utečenci, nejenom učitelé, konvici polévkového vývaru. O mnoho let později jsem zjistila, že matka jednu takovou zabijačkovou polévku, kterou jsem s kamarády přinesla domů, odmítla. Až když jsem četla deníky našeho dědečka, v nichž popisoval také jídla, porozuměla jsem jejímu odporu k zabijačkové polévce. V těchto měsících byla zabijačková polévka téměř dvakrát denně: zabijačková polévka s chlebem, s brambory, se strouhankou, s vaječným nákypem, s kroupami, s rýží. Pak se jídelníček opakoval od začátku. V těchto prvních dvou letech jsme se snažili najít naše příbuzné.

Přes Červený kříž jsme dostali oznámení o úmrtí našich milovaných: strýce Ferdiho, strýce Waltera, strýce Williho a strýce Franze Franka. Ty všechny jsme už neměli nikdy vidět. A příbuzní hledali radu u otce a dědečka. Opět se plnily slamníky, abychom mohli nabídnout hostům přenocování. V bytě to někdy vypadalo jako v utečeneckém táboře. Ani pro mě nebyla doma postel volná – celé roky jsem spala na slamníku na polní posteli.

Dostala jsem studijní místo v Erlangenu. První rok byl velmi těžký, přesto jsem to trefila ještě relativně dobře. Bydlela jsem u jedné staré vdovy, se kterou jsem musela sdílet ložnici. Ta měla příbuzné v jedné vesnici, často od nich něco dostávala a dělila se se mnou. Dříve byla kuchařkou v jednom hostinci v Norimberku a uměla opravdu z ničeho vykouzlit chutné jídlo. U ní jsem se naučila jíst knedlíky. Devět knedlíků vařila vždycky k naší nedělní zaječí pečení – čtyři pro sebe a pět pro mě. Ale naučila mě i franskou kuchyni: bramborovou kaši s hruškovým kompotem nebo brambory s jablečným pyrém. Tím nejhorsším ale byla ta daleká cesta do školy, z Alterlangenu přes luka Schwabachauen. Punčochy nebyly žádné. V těch třikrát štipovaných podkolenkách

a krátkých sukních jsem pořádně mrzla. Moje cesta do školy trvala tři čtvrtě hodiny. Autobus nejezdil žádný, a i kdyby nějaký jezdil, byla bych ho jistě nemohla zaplatit.

Ve druhém roce jsem se přestěhovala do internátu pro žákyně. Cesta do školy byla o mnoho kratší, už jsem nebyla taky tak sama, ale jídlo nebylo zdaleka tak dobré, jako u paní Krämer. Šetřit jsem ale musela po celou dobu svého studia. Za těch šest a půl roku v Erlangenu jsem v kině nebyla snad ani desetkrát, nikdy v divadle a nikdy ani v kavárně nebo na zmrzlině. S kamarády jsem byla jednou v opeře v Norimberku. Jeli jsme tam na kole, převlékli jsme se v šatně a o půlnoci jsme jeli zase dvacet pět kilometrů zpět domů do Erlangenu.

Náš maturitní výlet vedl na kole přes Bamberg do Würzburgu, po čtyři dny. Ve Würzburgu, kde byla mládežnická ubytovna ještě zavřená, jsme přenocovali ve stodole na seno. A protože jsme večer „tak hezky zpívali“, dostali jsme také velký hrnec mléka a půl bochníku chleba. Frankovku v baňatých lahvích, před kterou nás paní Dr. Ewald varovala, jsme ani nezahlédli.

Závěrečný výlet po naší učitelské zkoušce jsme podnikli na kole do Weißenburgu, Würzburgu a Ellwangenu. Ale moje kolo byl staré a nepoddajné, těžko se na něm dalo šlapat, takže jsem s ním měla dost velké potíže. V roce 1950 jsem jej dostala k narozeninám a musela jsem se vůbec naučit jezdit na kole.

V roce 1953 jsem byla konečně učitelkou. S platem sto padesát marek jsem byla zaměstnána jako uchazečka o učitelské místo. 1,50 německých marek jsem musela platit daně. Na svůj první plat jsem čekala tři měsíce. Za první tři měsíční platy jsem si koupila jízdní kolo se třemi převody, hubertus, malý kufřík na kolo a cestovní budík. Za zbývajících 11,50 marek jsem svým rodičům koupila lahev sektu, první, kterou pili, abychom tím pořádně oslavili můj první výdělek.

Je květen 1995, když píše tyto řádky a ve vzpomínkách se vracím o padesát let do minulosti. O osvobození tehdy u nás určitě nebyla ani řeč. V roce 1938 jsme upadli z jednoho útisku do druhého, přičemž jsme v šumavských vesnicích ten český národní útlak vnímali pravděpodobně jako horší, než ten následný německý. Všude byla radost z konce války a konce umírání, u nás to velké umírání prostě pokračovalo.

Při pohledu zpět lze ovšem určitě říct: Bůh byl s námi. „Ten nechává psát řádky právě také o hrbolatých cestách.“ Bezpráví, které nám způsobili jiní, jim štěstí nepřineslo. My jsme se ale směli rozvíjet společně s velkým úkolem budování nového Německa. Dej Bůh, aby naši následovníci rozpoznali, jaké úkoly jsou na jejich generaci kladeny.

Napsáno pro moje synovce Franka, Jörga a Lutze, padesát let po ztrátě naší krásné vlasti.